

Mireia Vidal-Conte i Clara Frisachs

ERA WOOLF

LES NOSTRES DALLOWAY

EDITORIAL BARCINO · MIRADES

ERA WOOLF

LES NOSTRES DALLOWAY

Mireia Vidal-Conte

i Clara Frisachs

ERA WOOLF

LES NOSTRES DALLOWAY

EDITORIAL BARCINO • MIRADES

TAULA

I. HALD	11
II. VILANOVA I	193
III. SAINT IVES.....	281
IV. VILANOVA II	307
Un altre Orlando, si us plau	415
Els diaris d'Orlando.....	417
Els diaris de la Clara Frisachs	503
ERA WOOLF	529
BIBLIOGRAFIA(ES).....	603
Llibres que ja tenia	
<i>De la meva biblioteca Woolf</i>	605
<i>Els d'elles</i>	609

Llibres de biblioteques públiques	613
Traduccions i llibres propis publicats	
sobre la V. W.	616
Traducció inèdita	616
Llibres que vaig comprar mentre feia aquest	
llibre per tenir-los per sempre amb mi.....	617
ÍNDEXS PARTICULARS	619
Índex de viatges	619
Índex de correus electrònics	619
Índex de poemes, textos i paratextos	
de les nostres Dalloway	620
Índex de textos de Virginia Woolf.....	625
Índex de primers versos dels poemes	
propis no inclosos al poemari <i>Era Woolf</i>	626
Llista «Era woolf» a spotify	627
DARRERA FRASE O PARÀGRAF DEL LLIBRE	
(la d'abans de morir quan només	
em quedín deu minuts).....	629
PRIMER ARXIU ADJUNT	633
CODA	635

Aquest llibre és per a tu
Cristina Vidal-Conte
la germana l'estrangera
in memoriam

Foto 1. Escultura a Karlovy Vary.

Aquesta escultura em va trobar passejant per Karlovy Vary (República Txeca), a 1.670 km de casa, després de passar-me tot un any buscant la imatge que resumís allò que la Virginia Woolf (m')havia donat a aquesta literatura

el poder
de fer-nos caure el vel
ni més ni
menys

gràcies, Virginia¹

► 1 Philip GLASS, «The Poet Acts». BSO *Les hores*.

I no seria una dona el crític més adequat per a una altra dona?

VIRGINIA WOOLF

*Adrienne Rich deia, fa uns anys, que, en la nostra societat,
tota dona escriptora és òrfena de mare.*

MARIA-MERCÈ MARÇAL

*Els escriptors escriuen cartes al món,
i aquest poques vegades els contesta.*

MONTSERRAT ROIG

Però quan escric soc, simplement, una sensibilitat.

VIRGINIA WOOLF

El teu cor et guia

Proverbi siri

I

Hald

Hald Hovedgaard
Residència d'escriptors i traductors danesos
Dinamarca, juliol
2022

Foto 2. Una habitació (pròpia) amb vistes.

Dia 1

Lluny de casa lluny
del paisatge habitual
lluny de la rutina

lluny

a Hald
on tot és verd

a Catalunya em deneguen una beca per a creadors
a Dinamarca
pel mateix projecte

vine

§

Haurien de formar part aquests diaris del meu llibre-monstre
sobre la Virginia Woolf?

O haurien de circular independents?

O bé, de fet,

haurien de circular?

Són en si mateixos un llibre?

Com ha de ser un llibre?

Quin?

Com ho sé, que això és o serà un llibre?
Qui diu COM ha de ser?

On és la mare que m'ho podria dir?

§

Mireia, no hi ha àngel.
*Quin àngel?*²
Et dic que, el teu, no hi és.
*Tranquil·la. Escriu.*³

§

- 2 «Aquest era el meu àngel a matar. No només un tipus de dona, no només uns rols, també l'espai que ens hi ha sotmès. Jo havia de matar la casa i aconseguir un espai, a poder ser sense cuina. De fet, diuen que així seran les cases del futur. *A room of one's own*, ara, és —o hauria de ser— també un lloc privat, en un entorn privat; un lloc per a un mateix, verge i aliè a cap altra tasca i/o vida domèstica. Perquè si no, si no hi ha separacions físiques i aquestes són clarament perceptibles i visibles, tot tendeix a confondre's de nou i és quan tornen les inèrcies... Una cosa així com la “caseta del jardí”, que ve a ser el que us trobareu a Rodmell si mai aneu a visitar el que Woolf entenia pel seu espai propi.»

M.V.-C., de l'epíleg de *Matar l'àngel*

- 3 «I mentre escrivia aquell text, vaig descobrir que si em disposava a escriure ressenyes sobre llibres necessitaria barallar-me amb un cert fantasma. I el fantasma era una dona. I quan la vaig conèixer millor la vaig batejar com l'heroïna d'un poema famós: “L'Àngel de la casa”. Ella era qui acostumava a interposar-se entre el paper i jo quan estava escrivint ressenyes. Ella era qui em molestava, qui em feia perdre el temps i em turmentava tant que al final la vaig matar. [...] Era immensament comprensiva. Immensament

Rebo un correu de l'Oriol M., editor de la Barcino.

Diu que em vol fer una proposta sobre un llibre que «encaixi» (quin verb més... com ho diria... *trasbalsador*?) en la seva col·lecció «Mirades»

i li dic que jo només en tinc un al cap perquè només tinc un únic tema al cap i ja una sola motivació per escriure:

Virginia Woolf

només

i sí

la vol

«Però, Mireia, relaciona-la amb la literatura catalana; uneix els dos mons; fes que parlin, que s'entrelliguin, que dialoguin: les baules.»

encantadora. No era gens egoista. Excel·lia en les difícils arts de la vida familiar. Se sacrificava diàriament. Si hi havia pollastre, n'agafava la cuixa; si hi havia un corrent d'aire, s'hi asseia al mig; en resum: estava constituïda de tal manera que mai tenia un pensament o un desig per a ella, sinó que sempre preferia comprendre les ments i els desitjos dels altres. [...] L'ombra de les seves ales cobria la pàgina; sentia el murmuri de les faldilles a l'habitació. De sobte, és a dir, quan vaig agafar la ploma per ressenyar aquella novel·la de l'home famós, es va esmunyir darrere meu i va murmurar: "Sigues comprensiva; sigues tendra; afalaga; enganya; fes servir totes les arts i argúcies del nostre sexe. Mai deixis que ningú cregui que penses per tu mateixa". I feia com si em guiés la ploma. [...] Em vaig girar i la vaig agafar pel coll. Vaig fer el que vaig poder per matar-la. La meva excusa, si m'han de portar davant dels tribunals de justícia, seria que vaig actuar en legítima defensa. Si no l'hagués matat, m'hauria matat ella. [...] Va trigar a morir. La seva naturalesa fictícia la va ajudar. És més difícil matar un fantasma que una realitat. [...] Però va ser una experiència real; una experiència per la qual havíem de passar totes les escriptores dones, en aquell moment. Matar l'Àngel de la Casa era part de la feina d'una escriptora. [...] Heu guanyat les habitacions

«Oriol,

és que jo no em sé mirar la literatura de cap altra manera si no és des del concepte *baules!*».

Rellegeixo el correu mentre penso *començaré el llibre amb una foto d'aquesta habitació a Hald de les vistes de la meva, ara danesa, cambra pròpia primer esment de la influència de la Woolf en la literatura catalana*

la nostra/meva mirada per aquesta finestra aquí^{4, 5}

§

de la casa per a vosaltres, fins ara exclusivament dels homes. Sou capaces, tot i que no sense una gran feina i esforç, de pagar el lloguer. [...] Però aquesta llibertat és només un inici; l'habitació és vostra, però encara està despullada. S'ha de moblar; s'ha de decorar; s'ha de compartir. Amb qui la compartireu, i en quins termes? Aquestes, penso, són preguntes d'una importància i interès cabdals. Per primera vegada a la història esteu preparades per fer-les; per primera vegada sou capaces de decidir per vosaltres mateixes quines haurien de ser les respostes.»

Virginia WOOLF, «Professions per a dones», dins *Matar l'àngel*

- 4 Philip GLASS, «Morning Passages». BSO *Les hores*.
- 5 Començo a tenir problemes amb els signes de puntuació. Tot per culpa, en part, de la poesia. Dubto molt que l'Oriol («Mireia, semblaran errors!») entomi d'entrada la meva manca de puntuació i no aplicació de la **normativa** ortogràfica, sintàctica i gramatical, i no sé fins a qui punt acceptarà que vinc d'on vinc, que la poesia ha estat el meu únic espai de resistència/residència creativa i que ara no puc, o no sé —o no vull— renunciar a aquesta reafirmació d'un espai no normatiu que em permet ser qui soc. Crec que només soc capaç d'admetre aquesta normativitat en les notes a peu de pàgina, com un reducte d'un cert apuntament d'un caos, o encara de manteniment d'un cert respecte per a tu, sobretot si han de ser l'espai dels aclariments per entendre'ns *millor*. Però també és, i potser aquesta és la raó principal, perquè tot

De fet, l'únic consell que una persona pot donar a una altra quant a la lectura és que no accepti cap consell, que segueixi el seu instint, que faci servir la raó i que tregui les seves pròpies conclusions.

VIRGINIA WOOLF, «Com s'ha de llegir un llibre?»

►

forma part de la gran metàfora: la de la deconstrucció del pare (que avança minut a minut, dia a dia, mentre construeixo aquest llibre: ell es desfà mentre això creix), directament proporcional a aquesta altra deconstrucció de l'ordre intern del meu jo i, per tant, de l'estructura del meu propi llenguatge, que vas ser tu, pare meu, qui me'l va conferir. I és que mentre tu vas desaparèixer, amor, també desapareix la norma que vas instaurar en mi. «Però, Mireia, per què renunciés a la puntuació, no veus que es pot perdre part del sentit del text, i que crearà confusió?» Perquè mentre escric, benvolgut Oriol, vaig perdre el meu pare. I aquest text és el dol, la confusió: soc jo en ple procés de ruïna.

L'Oriol em fa un regal i no ho sap⁶

em genera el llibre-problema-monstre més important
(i difícil)
de la meva vida

§

I tota la meva fragmentació

Entre actes, talment⁷

§

► 6 La possibilitat de fer un llibre bell.

► 7 «—Su último libro tiene una forma totalmente nueva. Es una novela, pero una novela discretamente distorsionada. Es una obra de teatro, un poema. *Entre actos* es muchas cosas.

Podría hablarse de una forma aforística [...]. Fragmentos, montajes, todo ello muy disperso; un modo de concebir la escritura en donde todo explota. [...]

—Lo que usted dice es muy interesante, porque en *Entre actos* el público se descubre en trozos de espejos rotos y se asombra de verse hecho añicos, parcelado, fragmentado.

—Nuestra cultura está hecha añicos, fragmentada; recogemos trocitos por todas partes.»

Viviane FORRESTER, *Virginia Woolf: el vicio absurdo*

↳ «La influència impressionista ja esmentada, i en concret de Virginia Woolf (tan present i manifesta a *Quim/Quima*), ve donada pel subjectivisme que recull, com Maria Aurèlia Capmany, fragmentàriament, les impressions i moments, les anècdotes i les reflexions. [...] Les impressions dibuixen una psicologia que parteix de la vivència.»

Montserrat PALAU VERGÉS,

Maria A. Capmany: escriure la vida en femení

La distància de 2.200 km m'ajuda a plantejar-me com enfocar els meus propers 10 anys de vida o bé els propers 10 minuts si morís demà només em centraria en els propers 10 minuts quin llibre llegiria?

Quina darrera frase quin darrer paràgraf els darrers minuts?⁸

Marxar llegint què?

Diuen que quan mors passa davant teu just abans del darrer alè tota la teva vida com si fossin fragments d'una pel·lícula jo voldria que passessin davant meu tots els llibres que he llegit... tots no

tots els que he subratllat i

tots els marges... els marges... els...

dedicaria el darrer dia de la meua vida a escriure o a llegir?

Qui? Què?

L'homenatge el tinc clar

—*Orlando... Les ones... Al far... L'habitació d'en Jacob...*

§

He de buscar la frase la darrera per abans del darrer alè la mateixa que tanqui aquest llibre i deixar-ho tot preparat com quan vaig preparar el meu potet de cianur en la dosi correcta per quan em calgui i que només tu saps on és⁹

§ § §

► 8 Ho he de buscar ja. ARA!

► 9 Philip GLASS, «Dead Things». BSO *Les hores*.

Dia 2

Les escriptors que hauré d'esmentar en aquest llibre-monstre
també pensaven, fonamentalment, en la literatura com a elecció
vital, com a canvi d'era o com a inici d'una de nova
com a posicionament davant la vida, com a éssers que respiraven
en un món que volien que
fos nou a partir de la seva *mirada*
són les artistes escriptors davant d'un món que elles van voler
que canviés i també la (nostra) literatura i l'escriptura (nostra)
en fi
nosaltres

§

Quina feina fas?
Quina feina tens?
Avui has avançat?
Has treballat, avui?

Com t'he de dir
que jo escric
no perquè faig una «feina»
sinó perquè la soc

Com va la feina?
Quina? La vida?
Jo?¹⁰

§

Escriure

a banda de fer-me qui soc és prendre decisions i per tant
triar constantment
T'ho passes bé?
Gens decidir és patir
ja ho saps amor suposa renunciar

- **10** «L'escriptura ha estat, és per a mi una activitat vertebradora. Tot i que molt sovint se m'ha fet, des de fora, la pregunta "per què escric", espontàniament a mi se m'ocorre més aviat de preguntar-me per què no escric quan passo temps sense fer-ho [...] La poesia ha estat el meu esquelet intern, la meua manera de dir-me a mi mateixa, d'ordenar provisionalment amb la paraula el caos que l'imprevist desencadena... Com el mirall on es reconeix, unificada i dotada de sentit, per un instant, la vivència fragmentària i sense forma.»

Maria-Mercè MARÇAL, «Qui soc i per què escric»,
dins *Sota el signe del drac. Proses 1985-1997*

- ↳ «Su visión es la de su presencia y su constante desaparición, asida al instante mismo en el que, amenazada, se hace más intensa: en este punto único, esta contradicción donde acaso reside —peligrosamente— la belleza. Así fue sosteniéndose, entre el mundo sin sentido y el mundo explicado. Frente al mundo aparente. La visión que ella pretende es la de los abismos. Lo que ella se propone no es tampoco una investigación sobre la especificidad del lenguaje, sino una escucha libre, salvaje. La aproximación a un mundo abordado como un ser por un ser. Una aceptación del lenguaje, de los lenguajes autónomos del mundo, de un mundo no catalogado. [...] Para Virginia, el enigma está aquí. Aquí y ahora.»

Viviane FORRESTER, *Virginia Woolf: el vicio absurdo*

§

***La primera decisió**, Mireia, tenint com tens ja **el tema**, ha de ser **la forma**. És més, la forma és abans, fins i tot! I no, no pot ser cap altra cosa que fragmentació. No pots escriure un text acadèmic perquè tu no ho ets. I perquè jo tampoc. I perquè tu i jo, i tots, i la vida, ÉS fragmentació, no acadèmia. I sobretot la vida nostra, la de les dones.*

ho entenc

però una cosa Virginia

m'estimes?

§ § §

Dia 3

Segona decisió: l'abast

d'acord

només parlaré de la influència de la Woolf en elles¹¹

les qui considero nucli dur¹²

perquè eren les que més necessitaven

la referència —la mare— el far

- **11** (Li he de dir a l'Oriol quines, en concret, m'ho anoto a «tasques»)
 - **12** Maria Aurèlia Capmany, Montserrat Roig, Maria-Mercè Marçal, Helena Valentí, Marta Pessarrodona, Maria Antònia Oliver, Olga Xirinacs... i altres baules importantíssimes que no puc deixar d'esmentar: Isabel Clara-Simó, Josefa Contijoch, Margarita Aritzeta, Lluïsa Julià, Anna Dodas, Carme Riera... narrativa, assaig... per no parlar de poesia... *my god!*... La Virginia Woolf arriba i s'instal·la, sent-ne elles conscients, o no. La pregunta no és a quina va influenciar, sinó a quina no, però sí, també n'hi ha... Aquest és un llibre infinit i jo tinc un temps finit: un any. I un editor que m'espera (angoixa que la Woolf va «superar» amb la creació, amb en Leonard, de la Hogarth Press, santa gràcia i santa cosa!). I sí, tinc un problema. Li he de dir a l'Oriol que aquest és un llibre que no podré acabar mai, tret que acabi tenint milers de pàgines. I sé que no ho voldrà, perquè no és el llibre que té al cap. Reitero: tinc un problema. El problema de la dolorosa tasca de l'eliminació i la tria. (Espero que hi surtis guanyant tu, com sempre).
- ↳ (I sí, ha de quedar molt clar que és per a la col·lecció «Mirades» i que, per tant, això: només és «la meva». I que no pretenc fer (ni desfer) cap tesi doctoral de les desenes i centenars d'estudis que ja s'han fet sobre

Adrienne Rich deia, fa uns anys, que, en la nostra societat, tota dona escriptora és òrfena de mare. Potser el desig que fa anys ens mou a moltes de nosaltres a cercar les empremtes de les altres escriptores del passat respon a aquesta situació d'òrfenesa i a la voluntat de «donar llum» les nostres pròpies mares simbòliques. Perquè cada cop tenim més consciència que, sense mare, la dona no pot ser posada plenament al món de la literatura i de la cultura.^{13, 14, 15}

aquelles
les que sí que van ser (molt) conscients de
«mare, vine, et necessito, et vull»

§

cadascuna d'elles, amb molts esforços i la mateixa dedicació, o superior, per part de totes les crítiques i els crítics que tinc damunt la taula per consultar. Des d'aquí, tot el meu respecte per l'acadèmia: però no soc jo. Ni és aquest el llibre.

↳ Tu m'entens, oi?

- 13 Maria-Mercè MARÇAL, *Cartografies del disseny*. Barcelona: Editorial Proa, 1998.
- 14 «No crec que es pugui parlar, ni en el passat ni en el present, d'una literatura de dones en el sentit estricte d'aquesta expressió, amb el seu significat ple. [...] Allò que sovint s'anomena cultura femenina només pot designar un espai conquerit i/o permès, i/o assignat a les dones a l'interior de la cultura masculina que, pretensiosament i abusiva, s'anomena general o universal. Per això és que Adrienne Rich —l'assagista i poeta americana— diu que les dones, quan escrivim, i, en general, quan fem cultura, és als homes a

En la nota d'abans, vols dir que no et deixes ningú?

Amor segur que sí

recorda que aquest llibre apareixerà en una col·lecció que es diu «Mirades»... la meva, en aquest cas...

i sí... em deixaré escriptors, però vam quedar amb l'Oriol que no seria un «catàleg» (quina por!)

i després, a més, hi ha les que pensen que elles no, i jo veig que sí...

i després hi ha els escriptors i escriptores nascuts a partir dels vuitanta... però hauria de fer una «temporada 2» per incloure les «noves fornades»

arriba un moment que tot ésser vivent que escriu és susceptible d'haver-la llegit, directa o indirectament, i què he de fer... tu com ho veus?

Escolta, Mireia, centra't en la teva creació, que prou feina tens... i avança... avança... avança...

§

qui ens adrecem. És en els homes en qui cerquem l'aprovació, perquè sabem que és la seva valoració la que tindrà una força a nivell social. No deixa de ser la situació pròpia de tots els colonitzats. [...] No és gens reconfortant llegir poemes on Brossa o Neruda —per parlar de dos poetes que m'agraden i que entrarien dins del qualificatiu d'esquerrosos— s'extasien davant la seva companya, que els renta els plats o els sargeix els mitjons. Però això, fàcilment detectable, i que fins i tot fa simpàtica la bona fe dels autors, no és pas el més perillós. La trampa penso que es troba a nivells més profunds, i més difícils, per tant, d'explorar i de delimitar. Tots els processos de descolonització són llargs, complexos i contradictoris, difícils. És un repte, però, que no podem eludir si volem deixar de ser inexistents».

Maria-Mercè MARÇAL, «Per deixar d'ésser inexistent»,
dins *Les dones i la literatura catalana*

- 15 ● Michael NYMAN. «The Heart Asks Pleasure First». BSO *El piano*.

Llegeixo llibres d'escriptors «modernes» que crec que no són conscients que escriuen influenciades per la V. W.
és més, no saben que probablement escriuen perquè ella va existir i va parlar i va escriure fa cent anys sobre la possibilitat remota i anhelada que un dia elles
les d'ara les seves besnetes i rebesnetes poguessin ser considerades com els seus col·legues senyors
escriptors que tot plegat ho viuen com si fos una cosa tan natural (i no pas com un hàndicap vital a esquivar o amb el qual patir) concedida des de l'antigor i no
només li deuen la vida
res més

§

Dir «la influència de la V. W. en la literatura catalana» és com dir «la influència del color blau en el conjunt del paisatge mediterrani»
no
no és el mateix
el blau hi ha estat sempre però ella no
però a partir d'ella llavors ja sí
com si V. W. fos el nostre *big-bang* particular i el més escandalós de l'era moderna
(amb el permís de la Sra. Wollstonecraft)

§

Un color existeix abans o després que nosaltres el veiem
i que l'ull humà el defineixi?

*No digueu a l'autor què ha de fer; mireu de convertir-vos en ell,
de treballar amb ell com a còmplice.*

V. W., «Com s'ha de llegir un llibre?»

§

— *Mireia, no hi pensis més!*

— En què?

— *Ja saps en què. En allò que no et perdonaran.*

— El què? Qui?

— *El fet que te n'oblidis. Que no les esmentis.*

— Vols dir que a aquestes alçades ve d'aquí?

Jo escric com puc com sé i no sempre

tot i que sempre hi pensi

inlús també quan no ho estic fent

§ § §

Dia 4

Hola, Oriol,
com estàs?

Et volia informar una mica sobre l'estat de la qüestió de la nostra Woolf.

Estic reunint, llegint i desbrossant molta bibliografia, perquè la Woolf ofereix **dos vessants**, com a mínim, quan parlem «**d'influència**». Fins i tot podem parlar **de tres**, o més, i això és el que **la fa polièdrica**, complexa, tan interessant, i el que comporta que la meva feina, a vegades, sembla que passi d'ingent a inacabable...

D'una banda, tenim la seva influència com a **escriptora**: la seva proposta i recerca formal, els temes, l'estil, és a dir, com a «investigadora i mestra literària d'un període concret de la història de la literatura», i innovadora al seu moment (i, també, ara!)

D'una altra, disposem de tot el seu llegat com a **assagista** i, pel que fa a aquest mestratge, també (tot i que no sempre) **de temes feministes** (que seria un subtema dins del tema, ja que no sempre es dedicava a aquest tipus d'assaig, tot i que la coneguem tant per *La cambra pròpia*): és a dir, dos conceptes, un dins de l'altre, com una nina russa.

L'assaig d'una temàtica concreta, dins l'assaig general, ens obre una tercera porta gegantina, perquè és difícil «d'acotar» fins on arriben els seus tentacles en la nostra assagística (en tot cas, difícil d'acotar en un llibre de les característiques d'aquest que em demanes,

amb un nombre de caràcters més o menys determinat) i, en aquest sentit, ja t'avanço que és molt complicat incloure «tothom de la literatura catalana», perquè el llibre resultaria una enciclopèdia, de la qual cosa fujo, tal com vam quedar... Probablement, triaré les persones més rellevants; però llavors potser també em deixaré qui no ha estat tan rellevant, malgrat haver posat el seu granet d'arena en l'obra assagística d'aquesta nostra literatura (per cert, un gènere tan important i, a vegades, tan oblidat... i no pas per vosaltres, precisament!).

I, finalment, que no és menys important, el vessant Woolf com a **«manera d'entendre la vida, com a part de l'art i l'escriptura»**, és a dir, la seva manera de **posicionar-se al món com a artista** (influència de Bloomsbury...). En aquest sentit, també va influenciar escriptors catalanes (i artistes catalanes d'altres disciplines) que s'havien de plantejar com volien viure la seva vida, a més de si les va influenciar (o no) la lectura de la seva obra en concret per generar obra pròpia: puc no haver llegit tota la Woolf, però puc conèixer la seva aposta vital i fer-ne un referent, cosa que acabarà, sens dubte, influenciant la meua vida i el que pugui acabar escrivint, o creant, perquè «psicològicament, emocionalment», ella és dins meu. De fet, jo mateixa vaig començar a conèixer-la més per **Bloomsbury**¹⁶ que per la seva obra,

- **16** De fet, molt concretament, i a banda de la pel·lícula *Carrington*, per la magistral radiografia que va fer del grup i de la mateixa Woolf [no es pot entendre l'un sense l'altra i a l'inrevés], la Marta Pessarrodona, en el seu consultadíssim i subratladíssim *Woolf i el Grup de Bloomsbury*. Malauradament, no vaig poder assistir personalment a l'exposició que la de Terrassa va organitzar el 1986 sobre el grup. Suposo que deuria ser tot un esdeveniment, tenint en compte que només feia deu anys que havia mort el dictador

Francisco Franco, que la transició va ser molt i molt lenta i que, per tant, feia poc que s'anava sortint (amb no poques pors) d'una època general de represàlies i restriccions (per no dir anul·lacions) de llibertats, en tants sentits i, concretament, també i per descomptat, en el fer (i ser) de les dones, com també pel que es referia a totes les «altres maneres alternatives» de viure. Jo només tenia 16 tendríssims anys, i encara no havia nascut, literàriament parlant. Per tant, amb l'exposició del 86 i, després, amb el llibre (publicat el 2013), l'escriptora de Terrassa es va convertir en un dels altaveus més potents, per no dir en una autèntica ambaixadora indispensable, de la veu de l'escriptora anglesa, com també ho recorda Pilar Godayol a *Feminismes i traducció*. En aquest assaig, Godayol parla de Pessarrodona com a «figura pont de llengües i literatura», i en ella es barreja (talment com li passava a la Woolf) vida personal, amb vida literària i vida cultural. Potser, en aquest sentit de «confluència de vides», podríem situar com a indiscutibles Capmany, Pessarrodona, Marçal i Roig. I és que poques autores, tant contemporànies com posteriors, han tingut la repercussió social, cultural i intel·lectual, alhora que coherència vital, d'aquestes escriptores. De fet, la mateixa Pessarrodona s'ha declarat una «integrant de Bloomsbury catalana», més d'una vegada, per no parlar dels reiterats homenatges que ha dedicat a Virginia Woolf amb la seva obra, traduccions, epílegs, pròlegs, poemes, etc.

↳ «En la introducció a *Virginia Woolf i el Grup de Bloomsbury* (2013) vaig explicar el meu estat d'ànim a l'arribada a Londres el 17 de juliol del 1972. Cal dir que tenia bitllet de retorn però sense data. [...] vaig decidir llegir tot el que pogués i n'existís edició de Virginia Woolf. Primeres novel·les cronològicament, després les narracions i, finalment, els seus assaigs. Diguem que vaig fer un màster sobre ella i els qui la van envoltar, el Grup de Bloomsbury. Quan dic que ella, des de l'eternitat, ha estat la meva professora de llengua anglesa, no menteixo.»

Marta PESSARRODONA, *Tot m'admira*

↳ A *Nessa*: narracions, amb pròleg de la mateixa Marta Pessarrodona, l'autora de Terrassa juga a les identitats de les nines russes i parla de l'autora del llibre: una tal Nessa, nascuda «un disset de novembre [...] a l'elegant barri barceloní de la Bonanova, d'origen alemany [...] però en el si d'una família britànica». I, més endavant: «D'entre els escriptors del segle vint, admira amb passió desfermada (que, per miopia, sovint se m'atribueix) Virginia Woolf, vida i obra, circumstància que no li impedeix conèixer bé l'obra de James Joyce i admirar-la».

que va venir després... *Qui era aquella senyora que vivia d'aquella manera? Què i com escrivia? Què era l'art per a ella?* De fet, tot va començar amb la pel·lícula *Carrington* (1995), que no sé si has vist... que es va estrenar ja fa gairebé trenta anys!

Tot això fa que, ara per ara, «només» estigui llegint i repassant l'obra de les escriptores que segur que ja sabem que sortiran al llibre, les clàssiques i fonamentals (quins noms!) —Capmany, Valentí, M. A. Oliver, Marçal, Pessarrodona, Rodoreda (no ho tinc tan clar, tot i que sí), Montserrat Roig—, i en els seus múltiples vessants com a assagistes, traductores, novel·listes... (per cert, he decidit no referir-me als escriptors homes perquè si no seria un llibre de 2.000 pàgines, que sé que tampoc vols, però també ho hauré de justificar i hi dono moltes voltes..., tot i que eren elles les que necessitaven més un **referent** «femení» que no pas ells, que sempre han escrit dins «la normalitat»...; i tot i que la revolució formal literària que va proposar la de Londres anava més enllà de, només, poder influenciar les dones escriptores; tanmateix, si ells ja no la llegien ni l'assumien com a referent «necessari», potser el seu interès quedava minvat pel fet de ser una dona qui proposava tal reforma...).

I després, ¿què faig amb tot el *boom* d'escriptors i, sobretot, escriptores que creen des d'un nou enfocament, vital i literari, nascuts a partir dels setanta, però també a partir dels vuitanta i noranta? Algunes és probable que no hagin llegit la Woolf i que no se'n sentin deutores, però segur que han llegit altres autors/es/is que sí que l'han llegit, també d'abast internacional i, per tant, jo hi puc veure influències de les quals no serien conscients... Per tant, ara per ara, no inclouré autores nascudes més enllà dels vuitanta. M'aturaré en, com a molt, les nascudes als setanta. Què et sembla?

D'altra banda, hi ha **el meu propi enfocament formal de la cosa, el meu propi text**, que pretenc que sigui el resultat, **en si mateix, d'aquesta influència woolfiana: com, si no?**

Un text que ja et vaig dir que hauria de ser **fragmentari** i que, per tant, és tot un trencaclosques que vaig construïnt a base de correus (que he intercanviat amb escriptors) + fotografies dels meus viatges a Anglaterra (el més recent, fa un mes, a la recerca de la casa on va passar la infantesa i primera adolescència, a Cornualla) + els meus propis poemes sobre tot plegat + les anotacions mentre llegeixo o mentre presento la meua recent traducció de *L'habitació d'en Jacob*... Tot, també, és influència en la literatura catalana...

En fi,
i si el caos és la influència real de la V. W. en la literatura catalana?

Una abraçada,

Mireia Vidal-Conte

§

¿És millor que tingui més temps per escriure (només fer mitja jornada a l'institut, és a dir, una feina que redueix el meu estat mental i creatiu a la misèria)
a canvi de no disposar d'una situació econòmica estable

(mitja jornada = meitat del sou), però sí de més temps, tot i que seria d'una qualitat baixa per la «poca serenor» perquè em preocuparia obsessivament l'economia i llavors augmentaria la meva angoixa perquè no tindria prou diners (= alprazolam 1 mg / 2 o 3/24 h + venlafaxina 75 mg/ 1/24 h)?

¿O bé és millor no tenir tant temps per escriure
(= jornada sencera a l'institut = sou sencer + cervell reduït creativament encara molt més a la misèria)
però llavors disposar d'una situació econòmica més estable i, per tant, el «poc temps» que em quedaria per escriure —rendida, exhausta, en qualsevol racó, de la meva cambra pròpia o no pròpia— resultaria ser de més qualitat i «més serè»
o bé en absolut perquè més hores a l'institut suposaria menys estat mental adient per escriure perquè la creativitat quedaria reduïda, encara més, a més i més misèria?

Ergo,

Opció 1:

Jornada completa = sou complet = menys angoixa pels diners però més angoixa per falta de temps per escriure i baixa qualitat creativa del temps que em quedaria

Opció 2:

Mitja jornada = mig sou = menys angoixa pel temps per escriure perquè en tindria més però + angoixa pels diners perquè cobraria menys
en bucle...

treballar en dues feines és angoixant. I si una d'aquestes feines és escriure, és a dir, que es fonamenta en la creativitat, és més angoixant. I si una d'aquestes feines és escriure i l'altra fer classes a

secundària encara és més angoixant. I si pateixes TAG tot encara és com més¹⁷ i més i més angoixant i etc., etc., etc.

§

La meva psicòloga em diu que pateixo la «síndrome de *burnout*», allò tipificat com a fòbia a la feina (la que no és escriure) (escriure no ho és, escriure em salva)

la psic no sé si sap que tot i que em visiti una dues tres catorze vint-i-cinc vegades això no té solució¹⁸

§

- 17 1. La Violette Leduc un bon dia va començar a rebre una pensió mensual de 25.000 francs, dotació de l'editorial Gallimard, perquè només es dedicués a escriure. O per ajudar-la a escriure i a sobreviure, diguem-ho com vulguem, quan, ja en plena postguerra, es trobava a les últimes. Més tard, es va saber que era la Simone de Beauvoir qui finançava aquesta pensió.
- 2. L'Elizabeth Bishop un bon dia va anar al Brasil (1951) a passar-hi quinze dies i s'hi va quedar quinze anys, després de conèixer la que seria la seva parella, la senyora Lota de Macedo, una arquitecta amb moltes virolles que, al cap de poc d'arribar la Bishop i enamorar-se'n (sembla que va ser mutu), li va construir un despatx només per a ella, amb vistes a la selva, amb tot de grans finestrals... Al cap d'un temps, la Sra. Bishop va guanyar el Pulitzer (1956). Tot OK.
- 3. La baronessa Karen Blixen (repeteix, baronessa) va fer servir el pseudònim d'Isak Dinesen, com totes sabem, cansada que desenes d'editorials no acceptessin els manuscrits dels seus «contes tan transgressors». Eren gòtics i amb escenes eròtiques i molt sensuals i, és clar, una senyora no podia escriure aquestes coses.

I 'nar fent...

- 18 Philip GLASS, «Escape!». BSO *Les hores*.

Les 500 lliures per escriure te les deixaven d'herència
la qüestió era no preocupar-se pels diners
tema resolt però
ni la meva tieta s'ha mort (i que per molts anys!) ni es preveu
cap herència
llavors demanes subvencions
llavors no te les donen perquè no ets «prou original»
llavors falta un paperet
llavors falta aquella dada
llavors la teva proposta «consideren» (qui?) que no és prou
adient a no-se-sap-què
llavors l'aplicatiu no funciona
llavors aquell dia correus està tancat
llavors la wifi no es connecta llavors
ha caigut el sistema llavors
no accepten res en paper
llavors la signatura electrònica
llavors *idCAT Mòbil*
llavors et quedes a casa i vas a fer classes perquè has de pagar
factures i el pis i el menjar dels gats llavors
et perds
la ment es perd
llavors què fas llavors
no hi ets
llavors qui ets?

fi

§ § §

Dia 5

Passejo pels diferents espais del casalot d'aquí
de Hald
al davant de la gran casa un llac
enmig del verd tan tan danès
aquí hi escauria molt un volt amb i des d'*Orlando*
no en puc fugir
tinc temps de i per a

l'escriptura

§ § §

II

Vilanova I

Dia 28

Hola, Clara,

He rebut la teva proposta sobre la lectura que em demanes i t'he de dir que, curiosament, jo també estic fent una feina que resultarà molt diferent al que probablement s'espera, així que compartim el món dels fangars, no pateixis!

Com saps, estic escrivint un assaig - no assaig, també sobre la Virginia Woolf, i tot plegat em sembla una extraordinària, preciosa i sorprenent coincidència.

Venint de la Meri Torras, estaré encantada de rebre el teu manuscrit, llegir-lo amb atenció i donar-te'n la meva opinió.

Sigui el que sigui el que et digui, i t'ho dic per endavant sense haver llegit res encara, fes el que tu creguis.
I sempre, endavant!

Una abraçada,

Mireia Vidal-Conte

§ § §

Dia 29⁹⁶

I⁹⁷

i si

la mar no existeix pas
deu ser veritat com
la pedra aquesta
requesta o canelobre
d'una antiga *virginitat* *llop*
amagat en el dit
aquest que escriu
en lila fort
la presència

*(violins
en aquest marge
de bucle sostingut)*

- 96 Fer tants índexs com temes tracto en el «llibre»:
- Índex de fotografies, per qui no tingui ganes de llegir ni una sola ratlla.
 - Índex només dels dietaris: Hald, fonamentalment.
 - Índex de poemes.
 - Índex només de notes a peu de pàgina (massa pàgines perquè és tot el llibre?).
 - Índex de textos d'autores.
 - Índex de textos i de paratextos Woolf.
 - ...
- 97 ☰ Art MENGÓ, «La mer n'existe pas».

§

II

i si

només la intueixes o dibuixes

la mar

aquella il·lusió dels blaus

abans o després

dels teus ulls

si la mires en el neguit

—*Virginia, m'estimes?*

24 d'agost, platja de l'Aiguadolç,
Vilanova i la Geltrú

§ § §

Dia 30

M'he hagut d'allunyar d'aquí (perquè els llibres són un lloc) un mes i mig
com si després de parlar amb l'Oriol hagués col·lapsat d'alegria i de responsabilitat

§

—*Mireia, però si són bones notícies! Això és literatura pura!*

—Ho sé, però no serà massa...?

—«*Massa què?*» *A veure, si l'editor hagués vist que el llibre no funciona, t'ho hauria dit! I, de fet, t'ha dit tot el contrari! Però no estàs contenta?*

—Ho sé... ho sé... vaig estar contenta mentre m'ho deia... De fet, era el que volia sentir, però ara em costa assumir-ne la responsabilitat...

—*Pensa que estàs en el moment potser més difícil, al bell mig del llibre, aquell moment de pànic que ja no et permet tornar enrere, que ja t'han dit que endavant, que esperen que el continuïs, que vas bé... Per fi ja saps que el text és EL text! I que has engrescat l'editor!*

—Ho sé... ho sé...

—*I doncs?*

—No ho sé. Tinc la sensació que la confiança no em durarà més de dos dies... que serà un optimisme de poc recorregut... suposo que em costa creure... en res...

—*Exacte! No creguis en res! Viu i fes, amb això n'hi ha prou!... Mireia, escolta, aquest llibre és propi del temps que vivim! La dissolució del gènere! Dels gèneres! De tots!*

—Sí, però hi ha qui encara no ho sap...

§

—*Primer, em va causar una certa estranyesa... què m'ha enviat la Mireia? Què passa, hem de tancar la Barcino? Ha, ha, ha!... Després, amb més calma, ja vaig anar paint la proposta... M'agrada molt la idea, per exemple, dels diversos índexs, i que tothom llegeixi el llibre com vulgui!*

—És la idea, Oriol! Que cada lector es construeixi el seu llibre a mida...

—*Durant tota la part més dietarista, la de Hald, hi ha moments en què he tingut la sensació que alguns poemes potser funcionarien més com a prosa poètica... però que, escolta, és el teu text, eh?... En quin percentatge creus que estàs de «text acabat»?...*

—Posa-hi un setanta per cent...

—*Et volia dir... quan incorpores el correu que m'envies... inclús els de les autores... que es van intercalant... hauríem de pensar com els hem d'estructurar... si ho he entès bé... potser guanyaríem més si pensem quina funció podrien tenir dins del text, sobretot quan tinguis tots els de les autores... potser aquest en concret, el meu, gairebé podria ser l'obertura del llibre, in medias res, perquè aquí estàs explicant com l'inici del llibre i pot donar marc a tot el que vindrà després... dona un context: al dietari, a les reflexions, al work in progress...*

—Vols dir que pot ajudar? No és millor que el lector ho descobreixi?

—Jo crec que sí, i no deixa de ser poc ortodox, perquè continues dient-li al lector: aquest llibre és diferent, et poso en context de què va això, i sí que pot fer una funció introductòria, i crec que el principi guanyaria molt... tot i que decideixes tu...

—M'ho penso, no ho sé...

—*I també et volia dir que em sembla molt interessant que incloguis la part de les traductores, perquè és evident que la influència de la Virginia Woolf en la literatura catalana també és cosa d'elles. I, també és el teu cas, que escrius des dels dos vessants...*

—És que el que fan els textos de la Woolf, quan arriben al català, és enriquir, precisament, la nostra literatura, la nostra llengua, el nostre paisatge lingüístic, el dels nostres lectors, que hauran passat per ella, per la seva manera de veure el món i la realitat i que, després, potser ens llegiran a nosaltres, als creadors catalans, però ja amb uns ulls que hauran passat per la mirada dels altres autors que hagin llegit prèviament, entre ells i elles, la mateixa Woolf... Tot són baules de baules de baules... És com quan vas a fer un tast de formatges i te'n posen uns quants en una safata i et diuen quin has de menjar primer i quin després... i així successivament fins que arribes al formatge «final». Estaria bé (i seria impossible) poder fer el mateix amb els llibres, i no sé si és millor que et toqui el teu abans o després de la Woolf!... Tenim la sort d'haver traduït la Woolf i, així, ha pogut dialogar amb la nostra tradició... tot i que això no seria pas una visió universal de la literatura, sinó més aviat local, però és cert que tots els autors traduïts al català passen a dialogar amb els textos d'aquesta literatura...

—*Una última cosa... la Clara Frisachs... qui és?*

—Fantàstic! Gran pregunta! Mira, sempre la podem convidar a la presentació del llibre! M'agradarà molt que la coneguis i em diguis si et recorda o no la Tilda Swinton; a mi, moltíssim! Jo

crec que vindria, tot i que volta molt i que també és cert que no es deixa veure gaire... però potser et podria anar bé conèixer-la, i ella a tu, i a veure si et pot interessar editar-li el llibre que fa sobre el seu nou Orlando. Oriol, hi has pensat?⁹⁸

§

—*Mireia, li ha agradat!*

I prou! I punt!

—Pensa que volia deixar-ho estar.

Volia fer servir el meu dret a no fer res, a no escriure mai més, perquè em transformava, ja del tot i absolutament, en Bartleby... He patit... M'he enfadat amb mi mateixa.

—*Has de confiar més en tu. Confia-hi!*

I prou! Expulsa Melville de la teva vida!

§ § §

- 98 Quan penjo, penso que m'he oblidat de dir-li a l'Oriol que sí, que ell és l'editor que aquest llibre mereix. I que el llibre i jo hem tingut sort. I que crec que aquest no és un llibre per treure'l per Sant Jordi, mai dels mais. Escriure-li demà.

*El meu llibre és un disbarat i em desperto a les nits tremolant
horroritzada només de pensar-hi.*

V. W., Diaris

Dia 31

Poc que ho saben, probablement, els editors com ho passem de
malament algunes escriptors⁹⁹
abans, durant
fas una proposta (o te la fan)
et costa dir que sí
si dius que sí, et costa posar-t'hi
et costa reunir l'energia
et costa endevinar els compassos de la partitura
et costa allunyar-te i tornar al llibre en qüestió que haurà de ser
nou que haurà de sorprendre't (a tu abans que a ningú)
perquè vols fer el que a tu t'agradaria trobar
el que t'hauria de commoure
el que et costaria de trobar¹⁰⁰
el que gairebé ja no trobes
mai.

§ § §

- 99 No és una errada.
- 100 Ludovico ENAUDI, «Experience».

III

Saint Ives

Dia 37

Quan la vida se submergia, encara que només fos una estona, les possibilitats d'experiència apareixien il·limitades. [...] A sota de tot és fosc, escampadís, impenetrablement profund; i de tant en tant sortim a la superfície i se'ns coneix pel que deixem veure. L'horitzó li va semblar sense fi. [...] Per trobar repòs era inútil cercar-lo si no et desempallegaves de tu, i et converties en una falca de fosc, es va dir tot fent fer un complicat tomb a les agulles. En desempallegar-te de la personalitat, et desembarasses de les preocupacions, de les presses, de l'atragament; i als llavis no hi mancava mai un crit triomfal contra la vida, quan les coses anaven a raure en aquell recés de pau, de repòs, d'eternitat; i aturant-s'hi un moment, va aixecar els ulls cap al llum del Far, al raig més llarg i més lent de tots, l'últim dels tres, que era el seu, perquè si se'l mirava aquella hora del dia, quan se sentia amb l'estat d'ànim d'aleshores, no podia evitar arrapar-se a alguna de les coses que veia, d'una manera especial; i la cosa, aquell vespre, va ser el raig llarg i lent, el seu. Sovint feia allò de seure i mirar, mirar, amb les mans enfeïnades, fins que arribava a convertir-se en la cosa que mirava: en aquella llum, per exemple.

V. W., *Al far*¹⁷¹

► 171 Traducció d'Helena Valentí.

M'emporto tots els llibres de l'Helena Valentí que puc
i començo anant cap al mar de Cornualla amb *D'esquena al mar*
amb pròleg
de Maria-Mercè Marçal¹⁷²
i *Al far*¹⁷³

§

Demano morir-me aquí
amb la sensació que tinc ara amb l'olor amb els sons
ho demano veient els colors
els verds sobretot els verds
els verds que m'amaren fent aquest camí i amb aquesta brisa i
aquesta olor de dia gris
i els núvols eventuals que no progressen

§

La influència de la Virginia Woolf en la literatura catalana també
podria molt bé ser
per què no
la meva mort aquí
ara

- 172 «El pensament marçal·lià pressuposa l'asseveració de Virginia Woolf segons la qual “els llibres es continuen els uns als altres, tot i que tenim el costum de jutjar-los separadament”.»

Caterina RIBA, *Maria-Mercè Marçal. L'escriptura permeable*

- 173 ANCHOR, «Novo Amor».

podria molt bé ser el meu cansament pujant cap a l'església de
Saint Nicholas
podria molt bé ser el meu cor exhaust però capaç
de poder albirar
per fer la foto del far
podria molt bé ser el meu mareig a la llibreria
podria molt bé ser el recull d'aquestes fotos d'aquests escrits
o bé aquest llibre i l'Oriol fent-me aquest encàrrec i jo en l'instant
precís que entro a l'avió per anar-te a trobar
és la meva soledat al meu estudi de Cornualla
és aquesta mateixa frase o bé el que m'ha produït i provocat
escriure-la
és obrir l'ordinador i són els meus pensaments que rumien si
aquest és el tipus de llibre que vull o que vols tu
és la meva inseguretat
és ara que tu em llegeixes
és el tatuatge
és el llibre que mai no sabré fer
és el meu amor per Anglaterra i no voler marxar mai d'aquesta
costa
el meu ritme caminant per Saint Ives
la meva mirada quan miro Saint Ives
aquesta llibreteta on ho anoto tot sobre
Saint Ives Saint Ives Saint Ives Saint Ives
la foto del far la recerca inútil del llibre perfecte
buscar una escriptora que no sé si existeix ni si soc jo que parli
de la influència de la Virginia Woolf en la literatura catalana
trobar un fil transparent que es mou i que se m'entortolliga
fins a deformar-me

§ § §

Dia 38

Foto 31.

Primera vista general de Saint Ives després de la caminada des de Carbis Bay.
Entenc l'enamorament etern per sempre dels sempre.

«El mar, la mar, símbol androgin, alhora expressió de permanència i de moviment,
de serenitat i d'inquietud, d'origen, de renovació i d'aventura.»¹⁷⁴

► 174 Maria-Mercè MARÇAL, «Convit a la festa», a *Sota el signe del drac*.

Foto 32.

«La Carla va entrar al seu dormitori i es va mirar al mirall que cobria un pany de paret. Va veure una camisa i uns pantalons de cotó, amplos, pengim-penjam, unes espatlles amples i quadrades. Un coll fi, un cap, uns ulls intensos. No hi faltava res. Les peces hi eren totes. Res no s'havia desmuntat i la pols s'hi començava a enganxar.»¹⁷⁵

§

Foto 33.

La pujada a Saint Nicholas,
a punt de veure el far.

► 175 Helena VALENTÍ, *D'esquena al mar*.

Foto 34.

Les vistes, des de dalt.

Al fons, molt al fons, gairebé imperceptible, per fi,
Godrevy Lighthouse: el far d'*Al far*.¹⁷⁶

§

Foto 35. Godrevy Lighthouse.

► 176 ENYA, «Orinoco Flow».

El mar era llis. L'horitzó era una línia entre tots dos blaus. El sol escalfava dolçament. La llum ho amarava tot. Quan li van proposar de sortir amb el iot, la Carla va acceptar tot i pensar que d'aquí a un parell d'hores s'aixecaria el vent. Efectivament, mitja hora més tard, el vaixell era empès per un ventijol que amenaçava de fer-lo topar contra el moll.¹⁷⁷

§

Quan es feia fosc, la llum del Far, tan agosarada a les nits negres en què tan fort trepitjava tot resseguint el dibuix de la catifa, ara, a la mescla de la llum suau de la primavera i de l'esclat de la lluna, arribava lliscant com si solament es proposés acariciar, i s'entretenia tafanejant, sense pressa, i tornava plena de sol·licitud. Però en el punt més dolç de la carícia, quan romancejava damunt el llit, s'esberlà la roca; es desfeu un altre plec de xal; i romangué penjat, i oscil·là. En les breus nits i durant els llargs dies d'estiu, quan les cambres desertes fan la impressió de mormolar amb els ecos dels camps i la bonior de les mosques, la tira es bellugava amb gentilesa, es balancejava sense esma: i en canvi el sol ratllava i llistava les cambres, deixant-hi una mena de boirina groguenca, fins a tal punt que la senyora McNab, quan hi entrava coixejant, a treure la pols i a fregar, semblava més aviat un peix tropical, nedant en aquelles aigües traspassades per les llances del sol.¹⁷⁸

► 177 Helena VALENTÍ, *D'esquena al mar*.

► 178 Virginia WOOLF, *Al far*.

↳ «Els novel·listes s'inventen personatges que són pintors i així poden deixar entreveure, sense que es digui, que existeix l'ocult,

Foto 36.

Fixa't en el somriure confús, entre cansada perplexa
i emocionada davant la casa de la Woolf.

Davant dels seus estius. Davant la nena Virginia Stephen.

Davant la juguera d'ella i la Vanessa i del mar,
que ja l'anava calant.¹⁷⁹

allò que veiem i no podem explicar, personatges com la senyoreta Briscoe d'*Al far* de Virginia Woolf. Aquests personatges “veuen” allò que el narrador se sent incapaç de descriure, perquè coneix les fronteres de les paraules. La senyoreta Briscoe s'amaga darrere les pintures per tal que el lector imagini allò que la narradora no explica. Darrere un color que no és descrit, el lector sap que hi ha una veu que encara no ha trobat les paraules.»

Montserrat ROIG, *Digues que m'estimes encara que sigui mentida*

- **179** Hi he anat sola, aquesta vegada havia de ser així, i he oblidat el trípod (un clàssic). I ara no tinc més remei que passar-me el viatget fent-me *selfies*.

Foto 37.

La placa on diu que la V. W. hi va passar
els seus anys d'infantesa i primera joventut.
Em penso que me la tatuaré.
(I faré, del meu cos, la casa).

§

I Lily Brascoe es remogué adormida i s'agafa a les flassades com aquell que està a punt d'estimar-se i s'agafa als matolls de l'espadat. Obrí els ulls de bat a bat. Vet aquí que ja he tornat, va pensar, redreçant-se sobtadament al llit. Desperta. [...]

La claror de les primeres hores de sol omple el dormitori d'ella. Des del gran llit, la parella mira les pampallugues del reflex del mar al sostre. La cambra és travessada pel pas de l'ombra de les onades que trenquen a la platja de baix. Ella intenta captar el ritme difícil dels seus intervals. No ho aconsegueix i les onades la sorprenen cada vegada que arriben. Ell, en canvi, s'embadaleix amb els dibuixos fugaços de les taques de llum en una cantonada de la paret.

El dormitori s'ha transformat en un aquàrium traspasat per una llum clara. Ell li parla dels peixos voladissos que salten allà dalt, al racó de la dreta, sobre el mirall del tocador.

El grup tornà caminant pel camí que vorejava el mar. [...] El gris del cel havia començat a trencar-se en blocs de forma irregular que, com empesos pel sol de darrere començaven també a esfilegar-se i es transformaven en núvols blanquinosos. La Isabel caminava amb el nen agafat de la mà i li anava comentant les aparicions que veia en el cel. Una corrua de cavalls al galop majestuós que anaven escopint boles blanques de la boca i que una incipient tramuntana feia avançar vers el mar. Semblava que sortien de dins la muntanya, com un volcà en erupció somorta. Prop de l'horitzó la cavalcada es desfeia. Al mig hi havia quedat un núvol rodó i molt blanc que en un instant els raigs de sol ponent il·luminaren d'un rosa suau.

—Fixa't, és com una dàlia suspesa en el cel.¹⁸⁰

§

Helena Virginia
Virginia Helena
Virlena Helginia

§

Foto 38. Vistes des de la casa de la Woolf. Potser aquesta mateixa era justament la imatge que ella veia des de la seva cambra, la que compartia amb la Nessa. Ara, com veus, hi han construït cases d'estiueig, però sí, encara s'hi veu el far. I els núvols, és clar. Dels blaus no en parlo, perquè tot això ho veuràs en blanc i negre. Però sí, hi hauries d'anar.

§

Foto 39. Camí de ronda
Carbis - Saint Ives.

Foto 40. La bellesa I.

A la vora de la mar, l'infant s'excitava amb la brisa, mentre les dues dones romanien una bona estona observant en silenci com les onades lleus de l'aigua molt blava escopia els plàstics a la platja. S'havia format un cordó que resseguia un bon tros de la costa, com un cinturó que separava la terra del mar. La gent, però, el trepitjava sense preocupar-se'n, potser fingint-ho, resolta a disfrutar de les seves vacances. —Deu ser la irresponsabilitat de les vacances pagades i del treball a sou—va dir l'Anna, i decidiren tornar enrere, vers les regions despoblades d'alta muntanya.

La llibertat de moure's les defensava de l'entorn, a vegades hostil, que elles afrontaven amb coratge una estona, perquè sabien que podien escapar-se'n. La criatura anava embolicada dins un gran mocador penjat del coll de la seva mare, i aquesta portava una faldilla amb butxaques, com bosses, on ficava tota mena de coses pertanyents a l'infant. Aquest ja havia trobat la manera de posar-hi la mà i treure el que fos per entretenir-se. L'Anna, en canvi, anava amb uns pantalons sobris i portava motxilla a l'esquena. En general,

la gent feia veure que no les veia, fora d'alguna dona que s'entendria maliciosament per l'infant i exclamava:

—Pobrissó! —tot llançant una mirada de reüll vers la mare, esperant disfrutar de l'efecte que li devia fer la seva exclamació.

Els moments més difícils eren quan li havien de netejar el cul o donar-li menjar, perquè bramava de fam, en un lloc públic, en una estació o una plaça. L'Anna enduria el cos i esperit en contra de l'hostilitat exterior i es concentrava en la meticulositat abstreta amb què actuava Raquel. En aquells moments, li semblava que la tornava a veure com la noieta tossuda que arreplegava els plats que l'Enric havia trencat. [...]

Deduí que a la casa no hi havia electricitat. S'assegueren vora el foc i l'home colpí l'Anna per la curiositat benevolent amb què la mirà, molt diferent de l'aspror habitual dels pagesos. De seguida es posaren a beure vi, que l'home els servia en vasos i que ell prenia directament del porró. Al cap d'una estona l'Anna recordà amb un surt tot el que havien deixat enrere, la sang començà a bullir-li, i la necessitat de dir-li a la Clara que havien de tornar l'ofegava. [...]

L'Anna deixà de veure les cares perquè el foc havia començat a llanguir i el llum que penjava de la paret era molt fluix. Pel soroll comprengué que l'home s'aixecava. Una mà suau de dona la feu aixecar a ella també. Pujaren al pis de dalt. El matalàs del llit matrimonial era de clin, però els llençols eren d'un teixit atapeït i la cambra feia una olor agradable, com de llenya que crema. S'allitaren mig vestides sense llum. L'Anna no tenia son però continuava incapaç de parlar. Hi havia silenci pertot arreu i la foscor també era absoluta. Ella no es movia per no tenir fred; totes dues estaven arran l'una de l'altra sense tocar-se. A poc a poc l'Anna

anà prenent consciència del cos, dels peus que li feien mal de tan caminar, de les mans que tenia entre els genolls per escalfar-les i, sobretot, del pes de les mantes i el llençol. Era un pes que anava augmentant i l'enfonsava. Aviat li semblà que tota ella es torcia cap avall com si el pes de sobre hagués augmentat. Era una sensació força agradable, d'un tacte raspós que li despertava la pell. A la boca i els ulls, terra. Continuà amb la sensació que es doblegava cap enrere. El tacte aspre de la terra li cobrí el cos.¹⁸¹

Foto 41. La bellesa II.

§

► **181** Helena VALENTÍ, *La solitud d'Anna*.

Foto 42. Placa en un dels molts bancs amb què topo fent el camí de ronda:

*Don't hide your scars,
They make you who you are.*

La gran plata d'aigua blava era al davant; el venerable Far, lluny, enmig de la boira, i, a la dreta, fins on ja no es veia res, esvaït i amb caient desmaiàt, talment un prisat de seda, les dunes de sorra, verdes, recobertes, d'un esbojarrat mar d'herbes que hom hagués dit que fugien constantment cap a un determinat país lunar, no habitat per homes. Aquest era el paisatge.¹⁸²

§ § §

► 182 Virginia Woolf, *Al far*.

Dia 39

aquí
adonant-me de l'instant
tot passa ara —oi Virginia?— milions bilions trillions de coses
pensaments
situacions provocades (i no) per la natura excepcional implacable
el gos l'escrivent l'onada la parella el far
lluny quiet present observant impàvid
omnipotent potser etern
l'últim llum de quan s'apaguin tots els llums
l'avioneta
la flor blanca salvatge es fon amb i en la flor blanca del tap de
la meva ploma
sorolls de petjades de fulles que es toquen
remors en còrnic

§

Com que l'Anna no va contestar, la conversa es va aturar definitivament. L'Anna va passar el temps allí arrossegant-se per les catifes, com un gat que s'amaga per esquivar els cossos fermes i les trepitjades que fan tremolar els vidres. Va obrir d'esma els armaris i només hi va veure vestits nous que penjaven majestuosament i havien fet fora qualsevol rastre dels habitants d'enguany. No hi havia dubte de qui era l'única sobrevivent en aquella família. Al tercer dia, se sentí molt a punt de fer l'única cosa que sabia que sacsejaria

la impúdica seguretat d'aquella dona, i la buscà. La va trobar davant del mirall del quarto de bany, va veure els dos rostres superposats i que el seu, el de l'Anna, era dur i implacable. I en tingué prou. [...]

I era veritat que s'havia conservat un ritme d'habituds, d'anades i vingudes, sobretot entorn de la criatura, que havia ajudat que es preservés la vida en comú d'elles quatre. El repartiment del temps en nit i dia, en hores de dormir i d'estar desvetllat continuava predominant. Hi havia com dues realitats superposades que no es tocaven, s'estava en l'una o en l'altra, però en totes dues se sentia la manca d'alguna cosa important. La Margarida, però, semblava com peix a l'aigua. Era de les que en el món de les passions tenien una gran capacitat d'enlairar-se fins a cims ben perillosos sense mai perdre el sentit de la força de gravetat, l'aplom que es té en notar sempre el tacte de la terra sota els peus. L'Anna va començar a comprendre moltes de les contradiccions de la noia, i de retruc, de la mateixa Clara. Totes dues eren capaces de provocar turbulents cataclismes emocionals perquè posseïen la solidesa bàsica que els impedia trontollar. —La bellesa és gosadia— va tornar a dir-se l'Anna, però aquella vegada va afegir—: Atrevir-se a ser el dimoni. La bellesa de les dones que s'atreveixen a encendre focs devastadors. L'incendi que cremava dins la casa no espantava cap de les dues dones. L'Anna i la Raquel marxaren, doncs, soles amb la criatura al coll.¹⁸³

§

escriure com qui tria
construir del i amb
puzle amorf i incomplet
la vida

és

§

És el mètode el que inhibeix la facultat creativa?

V. W., «La narrativa moderna»

Com que el nostre món és molt petit, sé que compto amb un públic determinat, amb una gent que llegeix sempre els meus llibres, que hi està interessada, però soc plenament conscient que no soc una glòria nacional, de cap de les maneres. Oficialment, se'm reconeix tot just així, amb pinces, no saben gaire com agafar-me.

[...] suposo que reflecteix una vida poc convencional, uns valors gens patriarcals, un món molt de dona, que no és que sigui difícil de comprendre, però la gran majoria dels meus lectors són dones. I això és nou en una cultura bastant conservadora com la nostra.

No soc tampoc esquerrana, ni comunista ni militant de cap cosa d'aquestes. No ho he estat mai. Com no he estat mai una feminista oficial.¹⁸⁴ I com no m'he relacionat gaire amb el món oficial, perquè el conec massa a través de la meua família, doncs això...

- **184** Si ella, la Valentí, ho deia, era perquè ho sentia així, sens dubte. Respecte absolut, però:

a mi em costa molt —potser per la meua cosmovisió de ple segle XXI— separar el feminisme com a «acció política» de «vida quotidiana». Si el patriarcat mai ha estat una expressa «acció política» (en un principi, no sé si potser es pot considerar que ara ja sí, si es vota determinats partits polítics), sinó una «manera de fer i viure» segons la qual es vivia d'una determinada manera considerada com a «normal» i de la qual no calia ser activista, arribo a (la conclusió?) que el feminisme també el veig tal qual, com una manera de mirar el món que considero «normal»; si aquesta mirada es fa posant la dona al centre, i no l'home com fins «ara», ¿és una acció política o un «acte natural» de viure d'una altra manera? ¿Quan es converteix el feminisme en una acció política i quan deixa de ser-ho per convertir-se en un acte quotidià? I si el feminisme només es pot considerar acció política ara, el 2024 (també penso que és cert que potser en els temps dels quals parla Valentí només es podia considerar

[...] Trobo que [les lectores] s'hi senten molt identificades i s'hi reconeixen [en els meus llibres]. Malgrat poder ser llibres inacabats (aquesta és una de les crítiques que m'he sentit més, i potser tenen raó), crec que tots ells transmeten força a les dones. I això és saludable, perquè les dones som una mica massa *nyeu-nyeu*.¹⁸⁵

Hi ha poques escriptors catalanes que tinguin força.¹⁸⁶ El gran llibre que totes les dones et diran que és fantàstic és *Solitud* de la Víctor Català, per la força que dona. En canvi, tot allò de la Rodoreda està molt bé, però no ajuda gens. [...] A mi el que m'hauria agradat és que hi hagués una crítica seriosa que m'hagués ajudat a explicar-me a mi mateixa. Avances molt a les fosques. És una feina una mica estranya: et poses a ratllar paper i en veure el que et surt, sempre et quedes parada, és sempre imprevist...

Després, a mi em fa una mica... a mi em fa una mica de por escriure, em costa molt posar-m'hi. I, per tant, m'ho agafo amb molta tranquil·litat, i si puc ho deixo bastant de pressa...

així, cosa que també entenc), deu ser, potser, perquè encara ha de ser així fins que el patriarcat no quedi «erradicat»? De quantes centúries parlem?

↳ *Les flors perdudes d'Alice Hart* no sé si és una sèrie feminista (AmazonPrime), però la història que explica ¿és feminista perquè «simplement» centra el maltractament de gènere com a punt neuràlgic de tot el que hi passa? ¿És un acte polític muntar una comuna només de dones, al mig del no res, per tal d'allunyar-les del maltractament a què han estat sotmeses pels homes que les envoltaven (fos quina fos la relació de parentiu que hi tenien), i que moltes d'elles, en acudir-hi embarassades cercant refugi, ja hagin parit «flors silvestres», com elles anomenen els seus fills, nascuts ja en un petit món «lliure»? És vida o és política? Secta o salvació?

- ▶ 185 Què devies voler dir amb *nyeu-nyeu*, Helena?
- ▶ 186 Valenta!

[...] Quan escric, necessito mirar les musaranyes, badar, no fer cap altra cosa, passejar, passejo moltíssim... [...]

Només quan escric mantinc un vertader contacte amb la realitat. La vida de cada dia és un món irreal, tot el que et donen, et presenten, t'expliquen, no ho reconeixes, vius en funció dels altres. Cal recollir-te, endinsar-te en tu mateix, despullar-te, prendre contacte amb aquella nova realitat que pots crear. Recrear-la i projectar-la enfora és un procés que em fascina i m'espanta alhora.»

[...] Però la relació amb Virginia Woolf és més literària, històrica, distanciada.¹⁸⁷ Em va entusiasmar *Al far*, em va interessar *Mrs. Dalloway*, crec que *Una cambra pròpia* continua sent un assaig de lectura imprescindible per a qualsevol dona que vulgui ser escriptora...¹⁸⁸

§

La cara de la dona es contreia amb expressions contradictòries, com un seguit de portes que es tancaven i de llums que traspuaven per les esclatxes d'altres que romanien mig obertes. Mirava de trascantó, com si el camí dels ulls es torcés en un revolt interminable, que l'allunyava inevitablement. Agustina se sentia atreta per aquell cos en repòs, a l'ombra, arran d'un quadrant de rajoles rutilants de llum de sol. A la fi,

- **187** «Distanciada», però en vas traduir al català *Una cambra pròpia* i *Al far*. Tot el que «distanciada» pot suposar per a un/a traductor/a, és clar...
- **188** Fragments extrets de l'entrevista realitzada per Valentí Martí al setmanari *El Temps* (1987) i reproduïda a *La dona errant*, d'Helena Valentí, publicat per Lleonard Muntaner Editor.

la noia va sortir al carrer decidida a explorar el barri. Va passar pels carrers plens de criatures i de velles que seuen al sol, de gats que travessaven d'una banda a l'altra sense cap por dels cotxes que no passaven. Les velles cosien o feien mitja; n'hi havia que feien puntes de coixí, d'esquena a la via i davant del portal obert de casa. Xerraven sense girar el cap. Sense mirar-se, i costava demarcar les colles. Va arribar a un carrer més llarg i més urbà on hi havia els bars, plens de vells que bevien gots de vi i desplegaven bitllets de loteria. No es veien homes joves, i de dones, només unes carregades amb cabassos plens de queviures, a més a més de les que treien el cap per les finestres i cridaven amb to exasperat una vella o un infant. Agustina va continuar caminant fins on acabaven les cases, mai no gaire altes, allí on la ciutat es converteix definitivament en un solar desert. De darrere els turons pelats arribava un brunzit de motocicletes,

De sobte aparegué un ramat de cabres, blanques, negres, marrons. El pastor era un vell que caminava amb les mans ficades a les butxaques i una branca fina a l'aixella.

En trobar-se un altre cop davant la casa de Manolo, Agustina es va sentir aclaparada per la sensació d'incomunicació, pel mur d'indiferència que l'havia separat de l'altra dona. Agustina se sentí inoportuna missatgera d'un món diferent que allí no comptava i no treia cap a res.

[...] I a pesar de l'odi que l'havia encesa a vegades, Agustina mai no havia deixat de sentir-se atreta per la força del món de la seva mare. De les seves ventades i dels seus moments de calma. En els ulls de Júlia, la noia sempre hi havia sabut veure una carícia.

—Mare, què fas?—preguntava Agustina i Júlia no contestava. Sempre, en els moments de silenci o de volubilitat, de solitud o de comunicació, Júlia embolicava el fil de la larva,

segura de la metamorfosi. O de la sensació que dirigia la barra d'un timó invisible. Segura del port.¹⁸⁹

§

A la platja jeien individus solitaris que enfonsaven les sabates a la sorra bruta. La majoria tenien els caps acotats. Damunt el mar planejava un immens llençol de boira que els aïllava del cel. A l'horitzó difuminat es veia un gegantesc navili de color gris, i de la coberta s'enlairaven avions. Els aparells arrossegaven una cua de trons, s'allunyaven, i el retronys romania ressagat.

Agustina parà l'orella a tots els sorolls que poguessin ajudar-la a evacuar el rebombori que s'havia desfermat dins seu. Un cop aconseguit el seu silenci particular, va enfilarse de nou la carretera cap a la ciutat. El retorn li semblà una gradual davallada al ventre d'una altra mena de vaixell, d'un vaixell enrocant que no podia avançar. Dins el laberint de pujades i baixades, de replans foscos i racons plens de llum, bullia una vida d'allò més variada que a la noia li semblà incompreensible.

En entrar a casa, la colpejà a l'acte un baf de silenci. No hi havia cap llum encès, només la claror que encara es filtrava per una finestra. Al passadís va veure una porta entreoberta, era la del dormitori de Júlia, la que ella mai no obria. Va veure Olga adormida al llit de la mare.¹⁹⁰

§ § §

► 189 Helena VALENTÍ, *La dona errant*.

► 190 *Op. cit.*

*No, no soc una novel·lista. Sempre
he volgut donar un nou nom als meus llibres.*

V. W. Carta a Hugh Walpole

IV

Vilanova II

Sí, és clar que soc capaç d'escriure. Vull dir, tinc al cap una efervescència d'idees, però temo embotellar-les i endreçar-les.

V. W. Carta a Ethel Smyth

Dia 40

A l'amiga de vora mar,

M'agradarà saber si quan veus el mar des de la teva finestra, com és el meu cas, potser alguna vegada has tingut present el vers de Paul Valéry que diu: «La mar, la mar que sempre recomença...». La confiança em porta a preguntar-t'ho.

Et confio que aquesta senzilla afirmació l'he fet meva i potser —dic potser perquè no accepto imposicions—, em predisposa a la feina de cada dia. No és que em faltin al·licients, però la proximitat del mar és tanta que la sola mirada al marí en obrir els ulls en segueix el compàs canviant i sento la remor que em fa «recomençar».

★

Em preguntes per Virginia. No em cal buscar gaire lluny. Dins del meu circuit mental i pensant en tu, avui faig seure a la taula ovalada del menjador la nostra amiga Virginia. La tarda es reflecteix a la plata de la vitrina en tons ametista. A taula ja hi són Caterina Mansfield, Rosalba Carriera, Simone de Beauvoir i Marguerite Yourcenar. Tu ja les coneixes totes. Els serveixo el te i una copeta de xartrès verd i parlem de llibres i d'art en general.

D'aquestes amigues, no en valoro més una o l'altra per la seva feina. Amb totes he passat hores molt bones, converses memorables i ens hem confiat les impressions de cada dia.

Saps? Abans que jo la pogués llegir, a casa ja hi havia dos llibres de Virginia: un *Orlando* en alemany, editat per Tauchnitz a Leipzig el 1929, i un *Flush* en català, editat per la Biblioteca de La Rosa dels Vents el 1938 i traduït per Roser Cardús. D'alemany no en sé, però conservo el llibre.

Virginia era ambiciosa, ho has de reconèixer: feina a imprimir, empaquetar, enviar. Volia vendre a totes passades, que el món sencer la llegís... tota ella era una idea compacta i contínua de les seves obres. I mentrestant escrivia articles, feia conferències, visitava amics i parents i es divertia amb una gran imaginació. Recordes quan es van vestir d'orientals, ella i el seu grup de Bloomsbury, per anar al port simulant un viatge? Quina gent, aquella... i ben variada, però entre tots feien bons complements.

Ara que dic Bloomsbury, no m'agraden gaire les pintures i restauracions de mobles que feien. Tots hem pintat i restaurat algun armariet o cadira. Una altra cosa eren els retrats fets per Vanessa o Fry. De totes maneres, Virginia va tenir, en tot moment, un bon suport entre els intel·lectuals del grup.

*

El que et vull comentar, i que m'ha portat a desmentir els suposats rampells de bogeria que se li han atribuït, són les circumstàncies de la seva mort. Deriven de l'inici de la segona guerra. Pensa que els bombardeigs de Londres del 40/41 van destruir la seva vida social i tallar la seva ambició universal. Malgrat la destrucció de la Hogarth Press i les cases de Tavistok i Mecklemburg, tot obrint el cel en un món de flames i pols de fusta, guix i ciment, ella mantenia la seva determinació, el seu geni excepcional, el fil de la seva creació contínua.

*

«Beu-te el licor, Virginia», li recomano mentre encara la veig a la taula entre les tasses del te. El licor se li reflecteix als ulls com la claror dels últims incendis, de les últimes brases. Li noto una mirada perduda.

*

Amiga de vora mar, contemplo Virginia amb calma, com pensa frases i capítols, però disposada a fregir peix o salsitxes per al sopar; mentre al seu cap es barregen el temor de la invasió imminent, el disgust pel rebuig d'un article i la fugaç visió dels vidres de les seves vitrines escampats pel carrer, triturats. Vidres blaus, pols de vidres. ... Però cal sopar amb la remor pesada dels avions en una amenaça real que li oprimeix el cap.

Remor i temor. Arriba un punt que Virginia rebutja la vellesa. La tem, i encara més la mort, quan la pensa o quan n'hi venen imatges: veure els seus ossos aixafats a la terra l'esgarrafa. Ara el seu món és destruït, però encara és viva, només amb el Canal pel mig però demà ja ni això. Visions lúcides, les de Virginia, no en tinguis dubte, si algú t'ha parlat del contrari. Ella no es va rendir. Leonard era jueu: la mort o la deportació avançaven les urpes de l'horror. Els colors del crepuscle, les aigües enceses pels últims focs, els pollancres de l'Ouse que ja havien tallat i on un poeta volia morir. Ella també. Entre jocs de bitlles i cartes per escriure, el somni flueix, riu avall i ella es veu sola.

Ha buscat l'aigua i els joncs que hi neixen a la vora. L'aigua¹⁹¹ per poder respirar i deixar enrere el foc destructor de la seva vida. Encara submergint-se, es repeteix alguna frase que hauria volgut escriure.

★

- 191 Res no et serà pres: vindrà tan sols
l'instant d'obrir
dòcilment la mà
i alliberar
la memòria de l'aigua
perquè es trobi aigua
d'alta mar.

Maria-M. MARÇAL, *Raó del cos*

A la taula oval on les escriptores ja s'alcen per marxar, ella encara seu, blanca, amb un posat gairebé displicent. M'hauria agradat que escrivís sobre la seva mort, però ho vaig fer jo i ella em mira, serena, amb un somriure còmplice.

★

Adeu, amiga de vora mar, a reveure. Ja t'he parlat de Virginia, com em demanaves. Ara només un apunt, perquè jo ja li havia dedicat tot un llibre.

Olga Xirinacs

Tarragona, 25 d'agost del 2023

§

Era tard i entrava la boira, primer un flocc, després una invasió persistent. Ella mirà i la boira li travessà els ulls, rellicant per sobre d'una aparença líquida. Se sentien veus al camí, i algun reflex que la broma engrandia i feia oscil·lar. La buscaven i era allà, per això somrigué: els veuria. Analitzà, lúcida com sempre, aquell somriure i descobrí una tendresa que no sabia. Mentre arribaven tractà de reproduir la impressió de l'aigua sobre la pell, en el moment de ficar-se al riu. Era aigua de març, o aigua de sempre amb l'aire de març, que envestia dunes i sorralles. No pogué repetir-la. Recordava la sensació tallant i l'impacte, l'opressió contra la carn i el descens sobtat en capes progressivament fosques i tèrboles. El riu havia crescut i es desbordava, arrossegava entrellats de vegetació arrencada, troncs i detritus. Dintre, ja es feu el silenci.

Ara la memòria se li ofería tan plana que podia llegir els seus inicis sols fixant la mirada en aquell punt platejat, en aquella distància difusa, encara que fos apartada i colgada d'ombres. [...]

Tot era efímer en aquell món de transparències i polsims, però tot tenia també una forta vitalitat determinada, marcada per herències definides que es perdien en els fons remots, com les veus insinuants de sota l'aigua.¹⁹²

§

Els quaderns eren tan plens com una collita espessa, però, qui els havia de llegir? Qui embastaria les paraules, amb les màquines fetes bocins, ferralla mossegada pel rovell, ja llavors? No hi havia ulls ni mans, la sang s'havia assecat i en totes les artèries es feu el silenci, tot era buit. Aquesta convicció martellejava, un dia i un altre, el seu interior, ben viu, ben encès, fins a arribar a produir una pressió intolerable. Aquesta pressió batejava amb ressonàncies desordenades, que semblava que fugissin del seu cos: a cada passa, toc-toc-toc, a cada hora de rellotge, en cada moviment rítmic, mecànic, es repetia la certitud ardent. Per a ningú; no quedarà res. És el final.

§

► 192 Aquest fragment i els següents: Olga XIRINACS, *Al meu cap una llosa*

Era com si hagués —en aquell moment vora l'aigua— concentrat tota la seva atenció lluny de les coses que l'envoltaven; i el cos, ert, servís fatalment de pastura per a aquells que el volien seu. Ella havia deixat de ser ella. Substància per a Leslie, substància per a la terra, que hi feia que fos més tard o més aviat. Per això una atracció llunyana prengué forma, llavors ja del tot, i es presentà aquell desig familiar, protector, eficient i inamovible que s'havia anat concentrant durant tants de dies dintre seu, i no s'atreví encara a donar-li el nom. Era un somni prohibit, l'amor sense rostre que persegueix el subconscient fins que rebenta els ulls i es fa la imatge clara.¹⁹³

§

En la dona, les incitacions socials sovint es presentaven amb colors subtils i canviants, els paranys venien disfressats i, en fi, la servitud visceral, tot es conjurava per apagar la lleugera flameta o l'alè que cadascuna conservava, en algun compartiment del cervell, guardat de qualsevol invasió devastadora. Potser en certs moments aquell alè bategava i es barrejava amb la sang, brillava dins dels ulls, insistí i demanava un espai més ample. Però moltes dones s'hi giraven d'esquena i s'ajeien a reposar sobre els còmodes divans de la tarda. Paraules entre seda o llana, més paraules, ara ja és l'hora d'encendre els llums, plou, el senyor ha arribat, ens retirarem, i el dia s'apagava: la flama s'havia consumit.

§

► 193 Woolf o Xiriniacs?... Digue'm-ho tu...

S'havia fet fosc gairebé sense que Rose se n'adonés. Després de dinar havia agafat un llibre de l'escriptora de Londres que deien que era ofegada. I s'entretingué a repassar els apunts que havia escrit aquella dona sobre l'aigua. Semblava, en efecte, que un fil conductor l'hagués estirada des de les fredes profunditats. Aigua salada o dolça, això semblava indiferent.

§

Hi havia coses que no entenia gaire. L'escriptora es mostrava sarcàstica, i a Rose li semblava en ocasions massa dura, fins a cert punt despietada. Com si no trobés res ben fet. Es complaïa a ridiculitzar personatges que sortien, Rose pensava que aquella dona tenia poca compassió. O que potser el món, el seu món, no l'havia feta gaire feliç, i ella en certa manera es venjava fent pagar aquella dissort als protagonistes. Però és clar, Rose no hi entenia gens. Havia comprat els llibres a Londres, perquè deien que eren novetats, potser una forma diferent d'escriure... no ho sabia. Però en alguns punts havia arribat a comprendre el mecanisme que portava la dona a resultar tan crítica. No devia ser feliç. I d'allà a pensar algunes vegades en el suïcidi, segons com es mirava i si la vida allargava massa les situacions, hi havia un pas curt.

§

Eren uns temps de destrucció. Li vingué un pensament... hauria estat bell trobar tota la figura dins de l'aigua. Un anunci, un presagi? Blanca, immòbil, amb el gest deturat

per sempre. També morien els éssers inanimats. Els fugia la intenció i el sentiment que l'artista intentava donar-los, i que ells havien de transmetre una vegada col·locats en una sala, un jardí, un museu. També morien.

Ella havia estat mutilada com una estàtua. Quan la guerra li tallà els camins a seguir en un futur, ja no tenia sentit avançar més: hauria topat contra un mur o hauria caigut al buit. Per això havia decidit fugir, deixar-se anar, tallar les seves amarres per sempre. S'havia sentit buida dins d'un futur també buit.

Sota el fantasma de la guerra, ella reconegué que moria ofegada pel tedi, perquè en els seus cicles vitals, massa coses es repetien dins seu, i li semblava sentir rondes d'hores ja oblidades, ecos antics que sonaven, potser, a la vora, i rostres perduts que afloraven per veure-la de prop. Arribava un moment que necessitava tota la seva força per fer un pas davant de l'altre.

§

aquesta literatura¹⁹⁴
no plora cap poeta suïcidada
ni Sylvia ni Ingerborg

- **194** D'*Ouse*. Sembla que en aquest llibre, que vaig publicar el 2016, enraonava, també, amb l'Olga. I jo no ho he sabut fins avui, set anys més tard. Trobo que se'n parla massa poc, d'aquest llibre que la tarragonina va dedicar a la figura de la Woolf... (intueixo algun per què).

ni Alfonsina ni Alejandra
ni Marina ni Florbela ni Anne
ni Virginia

ni pelló en

perenne
cicatriu

§

Els cossos ofegats han escoltat totes les històries amagades a l'aigua de tants altres negats a la riba. En el seu davallar, en la seva estada voluntària, ella sabia, havia après, com fluctuen els cabells sota l'aigua quan el cos jau immòbil. Com els branquillons i les avingudes de fang passen els cossos, i potser un fragment de fusta, algunes partícules de terra, pedres llunyanes, queden dipositades sobre els ulls, a les cavitats nasals, a la boca. I les plantes aquàtiques s'acostumen a moure entre els dits. La roba oneja fins que es desfila, com l'estendard del vençut sota una pluja persistent.

Flueix la vida silenciosa i s'emporta bocinets de mort, cada vegada més lluny. Hi ha moments, l'hora de berenar, que el sol es retira, trist, dels últims cabells dels ofegats.

[...] La pluja i les riuades han volgut desfer algun vell record i emportar-se'n petites pedres que encara formaven un pas antic de pescador o de poeta. El riu ha mossegat la riba i l'ha deixada sense memòria. El tou d'arena sepulta el camí dels ulls i el rastre de la serp. Tot jau al fons, per als ofegats, que s'han quedat sorpresos d'històries que no sabien.

§

Els primers a veure el cos surant van ser uns nens que jugaven, i era ja tarda avançada, quan el color de l'aigua s'havia tornat com el fons d'una ampolla oblidada, de contingut imprecís, tèrbola i opaca.

El primer fou George Slater, que buscava crancs amb una bossa nuada a la cintura.¹⁹⁵ Aquella massa clara aparegué tombant un petit promontori, sota del qual deien que hi havia unes coves on es refugiaven peixos de bona mida. Però el lloc era gairebé inaccessible.

En la mitja claror no encertaven a veure que era un cos fins que l'aigua els el portà al davant, blanc, inflat, gronxat amb una pau consentida, bressat sense pressa, amb aquella seguretat del son profund.

L'aigua li dibuixava mitja rialla, però els nens no podien precisar-la, amb el tremolor del vaivé, ara surt, ara s'enfonsa. Es reuniren tots, primer amb por, després amb curiositat, però el corrent se l'emportava i calia que avisessin algú.¹⁹⁶

§

Era tan clar, que s'hi podien veure congelats, aquí una mar-sopa, allà una palaia, a una profunditat de molts peus. Bancs d'anguiles restaven immòbils en estat catatònic, però als filòsofs els preocupava si el seu estat era de mort o una simple suspensió de vida que la calor faria reviure. A prop del Pont

- **195** Com feia en Jacob a les primeres planes de la novel·la!
- **196** I vet-ho-aquí com, una escriptora catalana, ens dibuixa, per sempre en el nostre imaginari, com es podria haver trobat el cos de la Virginia, després de vint-i-un dies surant al riu Ouse. D'Olga XIRINACS, *Al meu cap una llosa*.

de Londres, on el riu s'havia gelat fins a vint braçades de profunditat, s'hi podia veure al fons, perfectament, una embarcació destrossada, plena de pomes, que s'havia enfonsat la darrera tardor. La vella de la barca, que portava la fruita al mercat de la ribera de Surrey, continuava allà, asseguda amb una manta, amb els enagos i la falda plena de pomes, com si despatxés un client, tot i que una certa blavor als llavis anunciava la veritat. Era un espectacle que agradava especialment al rei Jaume, que hi portava una colla de cortesans perquè el contemplassin. En una paraula, res podia excedir l'alegria i la brillantor de l'escena diària. Però era durant la nit quan el carnaval arribava al punt culminant. Perquè la gebrada continuava intacta, les nits eren d'una quietud perfecta, la lluna i els estels resplendien amb la duresa dels diamants, i els cortesans ballaven amb la música de la flauta i la trompeta.¹⁹⁷

§

El riu havia recuperat la llibertat durant la nit. Era com si una deu de sofre (molts filòsofs es decantaven per aquesta versió) hagués brollat de les regions volcàniques subterrànies i hagués fet esclatar el gel amb tanta vehemència que hagués escampat els fragments enormes i sòlids, furiosament. La simple contemplació de l'aigua era suficient per marejar-se. Tot era caos i confusió. El riu estava ple de pannes de glaç; algunes eren tan amples com un camp de bitlles i tan altes com una casa; d'altres no eren més grans que un barret d'home, però

► 197 Virginia WOOLF, *Orlando*. De la meva traducció, inèdita.

fantàsticament retorçades. Baixava tot un comboi de blocs de gel que enfonsava tot el que trobava pel camí; ara, arremolinant-se i donant voltes com una serp torturada, el riu semblava debatre's entre els fragments i els llançava a banda i banda fins a quedar destrossats contra pilars i columnes. Però el que era més horrible i terrorífic era la visió de criatures humanes que hi havien quedat atrapades durant la nit i que ara recorrien les illes, precàries i tortuoses, amb l'agonia extrema al cor. Tant si saltaven a l'aigua, com si es quedaven al gel, el seu destí era cert. De vegades, aquestes pobres criatures baixaven juntes, algunes agenollades, d'altres alletant els fills. Un home vell semblava llegir en veu alta un llibre sagrat. En altres moments, i el seu destí potser era el més terrible, un desgraciat recorria sol la seva casa estreta. Mentre eren escombrats cap al mar, alguns es podien sentir cridant socors, en va, fent promeses boges per esmenar-se, confessant els pecats i prometent altars i riqueses, si Déu els escoltava les pregàries. D'altres estaven tan atordits pel terror que restaven asseguts, immòbils, en silenci, amb la mirada fixada al davant. Un grup de joves barquers o de postillons, a jutjar per les lliures, clamaven les cançons més obscenes de les tavernes, fanfarronejant, fins que s'estavellaven contra un arbre i s'ofegaven amb blasfèmies als llavis. Un vell noble —perquè el vestit de pells i la cadena d'or ho proclamaven— es va enfonsar no gaire lluny d'on estava l'Orlando, cridant venjança contra els rebels irlandesos, els quals, clamava amb el darrer alè, havien planejat aquella maldat. Molts van finir prement algun pot de plata o algun altre tresor contra el pit i, com a mínim, una vintena de pobres desgraciats es van ofegar per pròpia avarícia, llançant-se ells mateixos al riu perquè ho preferien, abans que se'ls escapés una copa d'or o que veiessin desaparèixer davant dels seus ulls un vestit de pells. Mobles, objectes de valor i possessions de tot tipus baixaven,

sobre pannes de glaç. Entre altres espectacles estranys, es va veure una gata alletant una cria, una taula parada luxosament per a vint, una parella en un llit i una gran quantitat d'estris de cuina.

Perplex i aterrit, l'Orlando no va poder fer cap altra cosa que observar el curs espantós de les aigües. Al final, com recuperant-se, va esperonar el cavall i va cavalcar al llarg de la riba, en direcció cap al mar. Després d'un tombant del mateix riu, va arribar davant d'on, encara no feia ni dos dies, els vaixells dels ambaixadors semblaven immòbils i gelats. De seguida, els va comptar: el francès, l'espanyol, l'austriac i el turc encara flotaven, tot i que el francès havia quedat a la deriva després de perdre els amarradors, i el turc tenia una gran obertura en un costat i s'anava omplint d'aigua. El vaixell rus, però, no es veia enlloc. Per un moment, l'Orlando va pensar que havia naufragat, però quan es va posar dret sobre els estreps i es va protegir amb la mà els ulls, que tenien una vista de falcó, va poder veure la figura d'un vaixell a l'horitzó. Les àliques negres voleiaven del pal major. El vaixell de l'ambaixada moscovita era mar enllà.

Es va llançar del cavall, i semblava enrabiad, com per resistir-se al corrent. Amb l'aigua pels genolls, va bramar contra la dona infidel tots els insults que s'han destinat sempre al seu sexe. Infidel, voluble i capritxosa —li va dir—, diable, adúltera, impostora... i les aigües arremolinades van rebre les seves paraules i van portar-li als peus un pot trencat i un bri de palla.¹⁹⁸

§ § §

*Però jo em pregunto: què és la realitat?
qui són els jutges de la realitat?*
V. W., *El senyor Bennett i la Senyora Brown*

Dia 41

Bona tarda, Mireia

A veure si et va bé l'escrit que t'adjunto.

Gràcies de nou per l'oferiment.

Gemma Peres i Romero

Des de ben petita, 5 o 6 anys, jo tenia una gran fascinació pels llibres, però en llegia molt pocs. I aquesta manera de fer va durar fins ben entrada la joventut (19 o 20 anys). No fa gaire vaig començar a entendre i encaixar molts aspectes biogràfics que m'han anat perseguint al llarg dels anys, arran d'un tema que he redescobert de les altes capacitats. Recordo que tenia molt poca capacitat de concentració, i aquest fet em dificultava la lectura, malgrat que tenia una gran ànsia de coneixements. En aspectes com la memòria, matemàtiques, activitats diverses, etc. anava sobrada i em concentrava força, però, en canvi, malgrat que obria molts llibres n'acabava ben pocs.

No tinc gaire present el com, però sí que recordo que entre els 12 i 14 anys més o menys van caure a les meves mans tres títols. Un d'aquests títols va ser *Una cambra pròpia* (em sembla que era l'edició de Seix Barral i la tenia la meua mare per casa, però ella t'asseguro que no l'havia llegit ni crec que l'hagi llegit mai). Els altres dos, *La campana de vidre* i *Ariel*, de la Plath. Em van fascinar, però segurament no tenia

ni idea de qui eren ni la Woolf ni la Plath. Si els records no em traeixen, vaig poder llegir ben bé un quaranta per cent de l'assaig de la Woolf. La novel·la de la Plath i el seu poemari els vaig llegir sencers, tot i que van ser fruit també d'un impuls, d'un acte gairebé irracional d'apropament i enamorament sense tenir gaires dades seves ni del context ni del que significaven o representaven en el món literari, i menys en un àmbit més feminista per fer ús d'un clixé o una etiqueta.

Amb els anys, el llibre de la Woolf em va anar acompanyant —em refereixo a l'objecte— en el meu recorregut vital i, finalment, el vaig llegir sencer i l'he rellegit alguna vegada més en altres edicions els darrers quinze anys.

Aquell *match* amb la Woolf devia tenir un sentit, un motiu vital, n'estic convençuda. Jo ja escrivia algun poema en aquella època (vaig començar a escriure'n als 11 anys sense saber ben bé què era la poesia; ho vaig fer d'una manera instintiva, l'elecció d'un gènere per expressar-me). El que era evident és que tenia la necessitat de dir.

Què em devia atreure del llibre de la Woolf? En primer lloc, el títol, n'estic convençuda.

Què hi ha al fons de la meva poesia com un pòsit permanent, un cordó umbilical amb la Woolf?

La sorpresa, la meravella, la inclinació cap a la construcció física o conceptual de la cambra pròpia; la llibertat d'acció, de vida, d'expressió; la no interferència en l'exercici d'aquesta llibertat.

En gran mesura, també, una admiració no només conceptual per l'espai físic respecte a posseir una cambra pròpia com la de la Woolf a Rodmell.

En la meva poesia hi ha una **queixa sostinguda**, una denúncia dirigida, sobretot, a mi mateixa, però a vegades també al món, de l'**absència** en la meva vida d'aquesta cambra pròpia. Una absència que és fruit d'una mala gestió vital, per part meva, és clar, però fruit també

d'una herència en l'ADN dels meus referents parentals, culturals i socials d'uns estereotips que no ho van afavorir gens.

La cambra pròpia absent per la maternitat, la cura dels fills, la carrera professional, l'economia, la manca d'un espai prou gran per acollir un espai propi de lectura, escriptura i pintura. La recerca d'aquest espai i la denúncia de la seva absència en la meua poesia és el *leitmotiv* d'una recerca real. Un espai contenidor de tot i proper alhora als meus centres d'interès vital (amor en tots els seus vessants).

Per exemple, al llibre *L'arquitectura del blat*:

Homenatge a un poeta

Ja teniu ben present, vosaltres,
il·lustres,
que hi ha una caverna per a les dones
orfes que reguen fills i escupen versos,
i un forn de febrer glaçat
per on Demèter no ha cosit
paraules flonges?

La lleugera vida és balma
exempta de la cura d'unes llars,
i us allera paraules d'èxit
i motlles bells;
però, sovint, són estèrils beines.

Engoliu, inflats, pètals perfectes,
per llençar-ne les llavors per les clavegueres.
A l'auditori, hi teniu una mil·lenària ovació.

Elles, sovint diuen. Pocs aplaudiments.
Hi són, en les nafres del jorn.

A banda de la denúncia, és força present en la meva poesia el component feminista. Un feminisme clàssic segurament en el sentit d'igualtat home-dona i més en la línia de la Woolf, però, en alguns moments, un feminisme menys ortodox i més actual. Al poema «Fluir», del mateix llibre:

Fluir

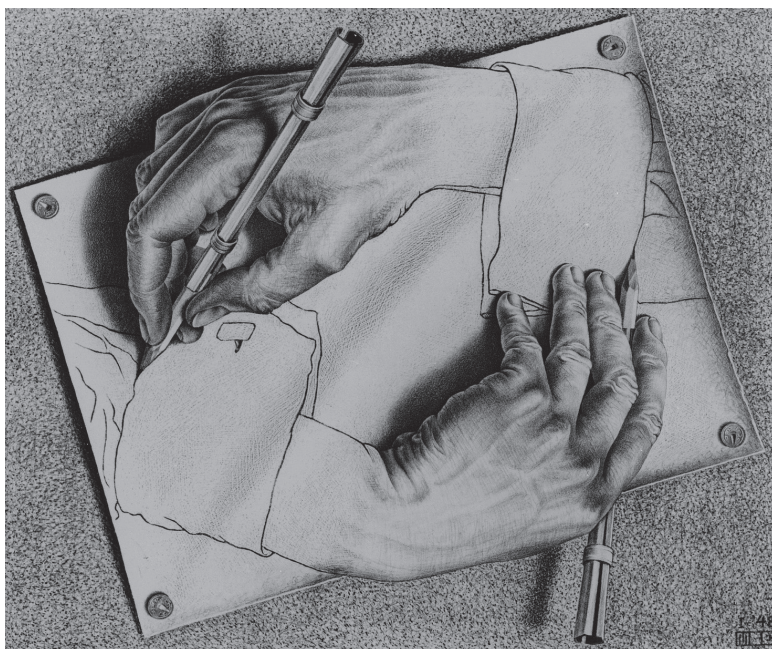
Passejava Orlando pels
carrers de la seva ciutat,
asserenant l'ànima dels estralls del sol
sobre la faç,
i hi duia, a les mans, cinc dits calcats,
i amb cada mà despullava un cos,
i desbotonava una pell
com si fos equívoca carícia
d'una única llavor.

En aquest poema per dir-ho en poques paraules expresso la llibertat de preferència, canvi, intercanvi, etc., de qualsevol mena de gènere i de tendència sexual. La Woolf va créixer en un ambient d'absoluta llibertat més enllà de la rígida moral victoriana del moment, i al seu voltant eren habituals les relacions entre persones del mateix sexe, les relacions extramatrimonials... i l'afer, que no seré jo qui l'etiqueti, que va tenir amb Vita Sackville-West, com ja tens present.

Al poema «La cura», un feminisme més clàssic en què es descriu el paper de la dona com a portadora de cures en solitari i el que significa i comporta pel no assoliment de la cambra pròpia.

UN ALTRE ORLANDO, SI US PLAU

Clara Frisachs

M. C. ESCHER, *Drawing Hands* (1948).

Taula

Els diaris d'Orlando	3
Els diaris de la Clara Frisachs	89

Els diaris d'Orlando

—16 de gener del 2024—

És una gran inundació, de nou.

Només tinc el temps just per fer les maletes amb el més bàsic.
Amb llibres.

I amb *El roure*.

És com un riu que comença, que neix. Un riu que recorre una ciutat de la qual m'han parlat molt: a mi em sembla que és Barcelona. Tot i que, curiosament, a Barcelona en realitat no la travessa cap riu.

Tots saben que el riu va arribant. Totes les maletes preparades. I, al final, floten. Les meves maletes amb els meus llibres. Intento agafar-les. Alguna.

Perdo bosses. Em separo de persones que conec. També de la meva filla. Apareixen enemics i enemigues, i amics i amigues que he tingut al llarg de tantes centúries, mil·lennis, mil·lenària, *tants i tants anys de vulcanisme*. Apareix, també, Sasha. Sempre. L'amor. El frau.

Ens distribueixen a tots en una espècie de raïs, fins a arribar a la desembocadura del riu, en ple delta. Allí hi ha moltes persones, com jo, amb les seves maletes, que han pogut recuperar. O només alguna.

Tots estan distribuïts com en petits campaments i llavors, de sobte, circulant entre els supervivents, comencen a aparèixer

una espècie de llanxes que, al principi, no venen pas a salvar-nos. Només ens saluden.

Un dels supervivents té una espècie de barca de plàstic, que li envolta el cos, com si fos un flotador, però en realitat és un bot, i intenta fugir, sense aconseguir-ho; els seus peus pedalegen en el no res.

Algú ens comunica que vindran a rescatar «els escollits». No sabem qui són.

Finalment, jo en soc una. Els meus cabells, de sobte, destaquen entre els milers de caps, pels rínxols vermells extremadament cridaners i, qui tria les persones, s'hi fixa.

Em rescaten i s'allunyen.

El meu darrer gest és atrapar alguna de les maletes (la dels llibres), que finalment he pogut salvar. M'hi torno a fixar i sí, és Barcelona, perquè en reconec alguns dels carrers, que he vist en pel·lícules o fotografies, els edificis, la ingent catedral fantasmagòrica; apareix, però, també, com en mig del no res i envoltada de boira, la silueta del pont de Londres: tot es barreja. Són els carrers d'un barri medieval, d'una ciutat que no tota ho és.

Passen els anys i, només de tant en tant, els supervivents, els «salvats», anem a la zona dels campaments a buscar coses que, eventualment, hi vam deixar; però va passant el temps i tothom comença a oblidar la gran inundació, i es viu com una cosa

«normal» que existeixi una ciutat amb uns escollits i «una altra zona» plena de refugiats que només conserven i viuen de «coses oblidades»: diners, passaports, fotografies, objectes diversos, joies, llibres ofegats... Un món paral·lel al qual tots ens hem acostumat. Ells fan la seva vida, nosaltres, la nostra. No hi ha interferències.

A poc a poc, també es van rescatant familiars dels «primers escollits», amb la finalitat de no perdre'n l'ADN, quan moren: sobretot germans, fills o nebots. L'ascendència ja no interessa perquè els vells ja no interessen. Això els passa, és clar, només als éssers mortals. Res que a mi em pugui amoïnar.

A poc a poc, a la «zona de refugiats» comencen a quedar, només, els que s'anomenen «personatges descartats», sense cap relació de parentiu de grau amb els escollits.

I aquí, m'he despertat.

—20 de gener del 2024—

He hagut que sortir de la classe de la professora Meri Torras. I plorar.
No podia contenir l'inici d'atac de pànic (feia temps que no en tenia cap).
Primer, sí... ha estat angoixa. Després ja no.
Era emoció, tot barrejat. I sí, Orlando: has plorat.

He hagut de seure al banc de pedra del claustre de la universitat d'aquesta ciutat que m'ha allunyat d'Anglaterra... A la meua edat, aquest matí plorava com un nadó, després de quedar-me embadalida escoltant la professora, que fins fa una hora i mitja desconeixia i que parlava, avui, de per què Emily Dickinson era una poeta moderna en ple segle XIX... jo ja ho havia pensat quan la vaig llegir!

No pas quan ella vivia, perquè no se'n va publicar pràcticament res, sinó quan vaig poder tenir a les meves mans la primera edició dels seus poemes, el 1890, feta pels meus amics de llavors, en Thomas Wentworth Higginson i la Mabel Loomis Todd, tot i que en van alterar els originals, tal com vaig poder comprovar més tard, amb la meua posterior lectura, el 1955, quan per fi en Thomas H. Johnson en va publicar una altra edició ja sense gaires canvis. Quin potineig!

Era, francament, una forma nova d'encarar la poesia. Recordo, també, quan en els anys setanta del segle XX, la poeta i assaigista Adrienne Rich en feia un comentari prou extens als seus assajos. Sobre per què, abans, la Dickinson era considerada una «poeta menor», sobretot pels qui no entenien el seu geni, ni el seu trencament amb tota convenció formal (amb els cànons, és clar, masculins) i, per tant, com que no l'entenien l'havien de classificar com a poeta «depressiva» i «asocial», de qui poca cosa podia sortir: la típica manera «fàcil» i barroera de desentendre's, sovint, d'una artista massa avançada al seu propi temps, per no ser entesa pel crític de torn, el qual, habitualment, només és capaç d'escriure el que, potser, pot assolir la seva mediocritat: «No ho entenc: no és bo, no val res», i fi del capítol.

Sort que ara, en ple segle XXI, és considerada una de les grans poetes universals. Com a mínim té algun avantatge, això de ser immortal.

—22 de gener del 2024—

Penso que no m'he equivocat i, per fi, puc confirmar el que pensava quan vaig prendre la decisió: ara trobo la resposta clara de per què he marxat de Londres. Necessitava establir lligams, però alhora distància i retrospectiva amb tota l'acumulació, que comença a ser més que ingent, de lectures que porto a sobre. Necessito establir *els ponts ferrosos dels enllaços*.

I sí: també tornar a ensumar el Mediterrani i el renou del que hi passa i s'hi viu. Tan diferent de la cultura anglesa que em fonamenta. I el fet de viure en una ciutat amb el mar tan a prop. I tenir a tocar l'opció de poder agafar un vaixell... sempre, és clar abans que un avió, al qual no m'acabo d'acostumar, malgrat la rapidesa... On queda la sensació de fer, dia rere dia, El viatge?

Ningú no es fixa en mi, per fi, perquè aquí no soc ningú. Quin alleujament! Els és igual tot perquè a Barcelona qui és diferent és la norma: soc una estrangera més a la ciutat.

Per tant, soc invisible: això també em feia falta. Ser algú nou en alguna banda.

Però jo, això sí, em desplaço a càmera lenta amb la meva nova carpeta blava, que sostenen les meves mans cosides a centúries... tot i que mai ningú no ho diria...

—26 de gener del 2024—

Estudiar literatura comparada en aquesta universitat suposa compartir aula amb matemàtics, físiques, químiques, biòlegs... I sí: resulta que aquesta és la gràcia; el fet que precisament tots provenim de diverses disciplines que, per a molts, no tenen res a veure amb la literatura (aparentment). També hi ha filòsofes, cineastes, filòlegs, periodistes..., tots barrejats a la recerca d'alguna cosa. Dels enllaços, principalment, que ens enfilin la nostra vida literària i/o «la nostra vida com a lectors» (som una altra cosa?).

Una vida semblant a la ingestió de l'interior dels budells de totes les biblioteques per on he passat... Algunes han quedat darrere meu, desfetes... Recordo la de Constantinoble... i totes les deixalles de tanta desolació...

Als que venim d'altres formacions no essencialment filològiques, o comencem «de zero» (m'ha fet tanta gràcia que la seva burocràcia em consideri així...), ens «obliguen» (quan per a mi és com una mena de regal!) a fer una mena de «curs pont», basat en una sèrie de lectures que aquí consideren «fonamentals». Jo no he pogut acreditar els milers de llibres que el meu cervell ha engolit, després de vuit-cents anys de vida, així que també el faré, però, de fet, aquesta era la meva idea inicial: endreçar-les. Algunes ens les proposen i d'altres podem triar-les.

Visc, és clar, en un constant rellegir, tot i que no sempre, perquè mentre jo vaig fent anys, els milers d'escriptors de tot el món van escrivint nous llibres i jo, malgrat anar complint segles, també visc, només, vint-i-quatre hores al dia i ja sé que mai seré capaç de llegir tots els llibres que es publiquen arreu. No només cal una vida eterna, per a això; el problema són les hores del dia d'aquesta vida i del fluir constant de la literatura. Tanmateix, tampoc estic disposada a llegir-ho tot. Amb els anys puc dir que ja he après a ser selectiva.

Des que visc a Barcelona he tingut alguna sorpresa. Sobretot he conegut autors catalans, que no coneixia i que m'han impactat: Felícia Fuster, Salvador Espriu, Joan Vinyoli, Mercè Rodoreda, Màrius Sampere, Miquel de Palol, Maria-Mercè Marçal, Maria Aurèlia Capmany, Montserrat Roig (quines revolucionàries, aquestes! Llàstima que no les vaig poder conèixer personalment! Si les hagués conegut la Woolf...). Dia rere dia, vaig engrandint la llista... també amb alguns en llengua espanyola que coneixia poc, o gens, com Idea Vilariño, Alejandra Pizarnik, Jorge Luis Borges, Julio Cortázar, Jorge Semprún, Dulce Chacón, Carlos Fuentes, Bioy Casares, Ricardo Piglia, Olvido García Valdés, Silvina i Victoria Ocampo, Severo Sarduy, Chantal Maillard, Oliverio Girondo, Ida Vitale, María Negroni...

—2 de febrer del 2024—

Celebro els lligams que vaig establir entre la literatura que coneixia i la que ara, encara més, estic coneixent... És una visita literària a allò universal des d'una ciutat en concret.

De fet, els escriptors que escriuen sense tenir això en compte (el fet universal), em vaig adonant que no desperten gens el meu interès: com més vaig llegint, menys m'interessen els autors que escriuen pensant «on han nascut i a quina literatura pertanyen» i que escriuen des del seu melic... De fet, les meves centúries m'han demostrat que només els que escriuen des d'una mirada universal són els que queden... Bachmann, Szymborska, Celan, Kafka, Tolstoi, Saramago, Woolf, Joyce, Faulkner, Stevenson, Lispector, Lovecraft... en fi...

Al curs que aquí en diuen «Curs pont de teoria literària», a mi em resulta literalment això mateix: un pont que enllaça diferents ribes del meu propi i llarguíssim existir. I que, sobretot, m'ajuda a refer baules que conformen la meva ingent enciclopèdia interna, que és el que sens dubte més necessita aquest meu cervell i biblioteca mental que, després dels segles, ha esdevingut caòtic.

El curs «m'obliga a llegir» (quin oxímoron!) «diferent». He viscut llargues centúries amb multitud de costums i rituals relacionats amb els llibres. I jo tampoc soc, és clar, la mateixa. Per no parlar de quan vaig esdevenir dona i totes les lectures que havia fet fins a aquell moment, de sobte, es van transformar!

No sé llegir sense anotar. Ni tampoc sense subratllar. La lectura ha esdevingut un autèntic camp obert de treball. No entenc llegir sense escriure. Ja no.

La literatura als marges, fins i tot, l'entenc com un gènere nou. I tampoc ja no sé llegir sense enllaçar-ho tot plegat amb pintors, directors de cinema, fotògrafs, escultors, arquitectes, poetes... Comparar la literatura és això: la mirada, les fonts i les seves connexions.

Em decideixo a recopilar alguns apunts de les relectures que estic fent i tot ho aniré, també, anotant aquí; de fet, uns diaris són això: el dia a dia d'una vida, la meua, llarga, i d'unes lectures, és clar. Com la trena d'uns cabells.

Si torno a escriure-ho tot només als marges dels llibres ho tornaré a tenir tot fet un caos com fins ara.

Ho seguiré tenint als llibres, per quan els consulti, i perquè ni ho vull ni ho puc evitar, però també en aquests diaris que estic fent i que recullen, expressament, la meua estada a Barcelona. Un punt i a part dins del meu etern punt i seguit.

—8 de febrer del 2024—

Consells a joves escriptors, Baudelaire.

Em toca rellegir. Em sembla bé:

- Diferència entre la «literatura del cor o de la forma» i la «literatura de moda», com dues tendències a les quals adscriure's. (La «de moda» no arribo a entendre-la).
- B. considera bàsics tres ingredients per a l'escriptor «ideal»: interès, força i concentració. (Hi estic d'acord.)
- Deixa de banda una de les seves idees sobre que el poeta i la poesia són productes d'una espècie d'alienació espontània, produïda per elements externs, i sosté que el poeta és un treballador que ha de «vendre». (No ho acabo de digerir.)
- Defensa el geni i l'autovaloració de l'autor. (Hi estic d'acord. Si no es valora a ell mateix, qui ho farà?!)
- Queda clara la seva preocupació sobre la relació entre poesia i «producció», fet que comporta rapidesa i acceptació per part del públic per tal de continuar «produint». (Jo no entenc aquesta relació entre «poesia i producció»: tampoc la sé pair. Estimat Baudelaire, si pogués escriure't, malaguanyat mortal, et faria arribar una carta correu electrònic?!, per tal que m'ho tornessis a explicar. Hi ha, avui en dia, a les

llibreries, tanta producció i tan poca literatura... Suposo que vivies en altres temps...)

- El creador VIU AMB l'obra, abans de materialitzar-la. Creu en el primer pensament, no en la reelaboració de la primera intenció, a diferència del mètode de treball d'algun dels contemporanis del mateix Baudelaire, com Flaubert i Balzac. (D'acord.)
- El treball ha de ser diari, així que el creador no pot esperar la inspiració com un fet màgic i únic per a la creació. Es tracta d'un acte reflex i natural, que comporta un dia a dia necessari per a la seva retroalimentació.

(Sí, sí i sí!)

- Per a ell, la nova escriptura (diferent de les «males escriptures», anteriors) deixa clara la diferència entre l'escriptor modern i el d'abans. (Absolutament.)

Recorda, Orlando: no deixis mai la poesia; una de les temptacions més fàcils en què he caigut tantes vegades.

(No deixar mai *El roure*. Baudelaire m'anima a no abandonar-lo, i em recorda que és una inversió per a l'esperit. Deu existir el poema perfecte? Algun dia l'assoliré?)

—14 de febrer del 2024—

Les lectures em recorden la meua pròpia escriptura, de temps antics, una mica abandonada, sobretot per les meves altres passions: la natura i els animals i, inevitablement, per la gestió de les terres; però ara me n'he allunyat i se'm revifa l'amor per la lletra. Potser em calia...

Mentre vaig llegint, em plantejo la possibilitat de tornar a escriure. Ara, després de tant silenci, de tants anys... Puc tornar-hi? De debò? En quines condicions?

—15 de febrer del 2024—

La vaig voler oblidar,
sentia que la literatura m'ofegava... Aquella obsessió... tan aïllada del món... Recordo aquelles meves novel·les primerenques: *La mort d'Ajax*, *El naixement de Príam*, *La mort d'Hipòlit*, i tantes d'altres... em queden tan lluny... escriptures d'uns altres temps... d'un altre jo... centenars d'obres de teatre, contes, poesia... Era tan jove... Volia ser el millor poeta que mai no hagués existit... i, de tots els que admirava, només en queden els ossos...

I, justament avui, la professora Meri Torras ens ha demanat, com a feina final de la seva assignatura, escriure l'estructura principal (què deu voler dir?) d'una novel·la que pugui ser qualificada de «moderna». I, per tant, ens repta que ens replantegem el gènere. (De fet, ella ens fa replantejar la noció de gènere en tots els sentits, cosa que sembla feta expressament per a mi!) No cal que estigui acabada: començar-la. «Només!» Vet-ho aquí, la meva oportunitat de reprendre la lletra...

I jo no en sé. És a dir, en sabia, però «a l'antiga manera».

Com em puc plantejar construir una catedral sense conèixer l'actual secret de la matèria dels fonaments? Tot i que vaig ser-hi tan a prop... Una «novel·la moderna»..., què deu ser, això? Com?

Es tracta, en mi, d'una persecució eterna? I li pregunto a la mateixa professora Torras i em diu que ella tampoc ho sap. I que per això existeix aquesta assignatura... i nosaltres.

Recordo aquells temps fèrtils... després de gairebé tants anys d'haver-ho deixat, tot i que ja ho saps, Orlando, mai del tot... També aquell noi era jo... aquella efervescència... aquella convicció... aquella fal·lera! Però llavors jo era més poeta que cap altra cosa...

Sobretot recordo els meus temes preferits: el vici, el crim, la misèria, la natura... Va ser durant la meva existència com a home, i, per tant, la meva vida era més fàcil... durant els segles XVI i XVII, sí, quan vivia, encara, com un cavaller... aquells temps... llunyans... que em van portar, més tard, a voler oblidar el dolor que la persecució de la fama em generava... i el record de l'amor perdut... i de tot el que suposava pertànyer a la societat literària... «La glòria»... quins imbècils!

I vaig decidir renunciar a la literatura, com a tantes altres coses; però resulta que ara —bé, des de ja fa uns anys—, poesia i narrativa no tenen per què estar tan allunyades, vaja, gens!... I és que al final resultarà que els poetes seran els narradors més «moderns» del segle XXI? Però si ningú no pensa en nosaltres! Seran/serem els que haurem d'abanderar aquesta nova revolució literària? I jo, hi tinc alguna cosa a fer?

Com a mínim, era el que pretenia la meva estimada Virginia, com ja va demostrar amb la meva biografia i amb les novel·les que va fer... Tot allò era poesia, però mai, llavors, van dir d'ella

que era poeta, tot i que ella era el que anhelava i mostrava amb la seva manera de fer...

M'estic interessant cada cop més per la seva influència en altres literatures... Hi deu haver algun llibre expressament sobre aquest tema, que parli d'ella i, per exemple, la literatura catalana? Li he de preguntar a la professora Torras, a veure què me'n diu...

—22 de febrer del 2024—

Com puc saber com es fa una novel·la «actual»?

Miro d'estar al dia, d'anar veient l'evolució de la literatura, i és evident que ja no puc escriure com es feia fa centenars d'anys! En sabré?

Ja no em serveixen aquelles estructures. Ho cremaria tot!

De fet, no sé ni on ho tinc...

Per on puc començar?

Què puc fer?

Aniré a fer un volt per llibreries actuals de Barcelona i per biblioteques, i aniré a la secció de «novetats»... O he de demanar pels més venuts o els més interessants? Tinc por de les decepcions... Tot i que «els més venuts» no vol dir que siguin els «més moderns», ni la «millor literatura», perquè potser els lectors que més compren tampoc són els més exigents... així que, com em puc guiar? Perquè entenc que «ser modern» deu voler dir trencar amb el passat... trencar amb alguna cosa... Jo sempre ho he vist així... proposar... obrir portes...

Els temes sempre seran els mateixos. La clau està en la forma... i en el «des de qui» o «des d'on».

—1 de març del 2024—

Quan vaig deixar d'escriure,
fa molts anys, vaig optar pel silenci i per dedicar-me més a LA
VIDA i a les coses que em deixaven dormir en pau... Vaig mirar
de deixar de ser qui era durant algun temps.
Després d'haver tingut idees delirants sobre la literatura, i sobre
els poetes, vaig ser poeta i vaig deixar de ser-ho.
Ser una cosa o algú i deixar de ser-la. Em vaig exiliar de mi
mateixa.

Quantes vides necessito, quantes letargies, quants segles, per
conèixer tot el que he de saber de totes les literatures?

Mentre hi penso, imagino com m'ho he de fer per poder escriu-
re «de nou» amb uns dits tan antics.
Escriure des de qui soc? Ara mateix, els anys em suposen un
llast.

I si m'invento un/a/i altre/a/i jo que em faci creure que soc algú
altre/a/i, ser-lo de debò i que aquest/a/i altre/a/i no tingui tants
prejudicis sobre el fet literari? I si penso que escric des d'una
altra persona, des d'algú «jove» (a qui potser faran més cas)?

I si trio un pseudònim que m'ajudi a disfressar-me d'algú «nou» per, precisament, poder crear «alguna cosa nova», que és el que em demanen, ara, el que m'han encarregat?
Ser-lo?

(Pensar el meu nou nom.)

—4 de març del 2024—

Estic sola. Continuo estant sola.

(Pensar de qui em podria enamorar.)

(Recordar, sobretot, que qui sigui no cal
que ho sàpiga. És més, NO HA DE SABER-HO.)

—5 de març del 2024—

Avui ha aparegut una possible idea.

No sé si és «moderna».

Diria que més aviat no, però és que necessito alguna cosa.

Dubto de si és el que se'm demana, però el que sí que sé és escriure uns diaris, perquè aquí hi ha aquests i són reals. D'això, per tant, en sé. Orlando, centra't en aquesta bona nova.

La idea:

inventar-me els diaris d'una escriptora (he de trobar el pseudònim!) que s'enfronta a construir el que a ella li sembla una quimera: la seva primera novel·la. Però creu que, com que és jove, això ja suposarà un pas primordial per tenir èxit, tal com van les coses per aquestes contrades. Per tant, no té cap mena de por ni d'escrúpol a creure que ho sabrà fer estupendament. A la vegada, aquesta escriptora s'inventa que escriu els diaris d'una altra persona o bé (encara no ho sé) d'un personatge literari (a vegades ve a ser el mateix): seran els seus diaris sobre la construcció dels diaris del/la persona/tge (de fet, una cosa que ella creurà que és «nova», però que, per descomptat, no ho serà!).

Ara que m'ho torno a llegir, no sé si s'entendrà. En fi. Tampoc sé si s'ha d'entendre. I tampoc sé si en sabré. Però crec que allò que és «modern» és el que vaig veure l'altre dia en una exposició

al CCCB, en una retrospectiva sobre laberints: i em vaig quedar abduïda pel quadre d'Escher, de les mans que es dibuixen, en una mena de bucle infinit, que no em puc treure del cap («Modern», de l'any 1938!).

És com fer els diaris d'algú a qui li passa alguna cosa semblant a la que ara em passa a mi: algú que es proposa fer alguna cosa que no ha fet mai. Ho he de parlar amb la professora, per saber si m'ho acceptarà... escriure els diaris sobre el seu/meu procés de creació. Crec que no té cap interès, en fi, llevat de per a mi mateixa, que en té molt.

Seguiré el fil per si de cas.

Això serà una novel·la? O no?

En la «novel·la moderna» val tot, oi?

—7 de març del 2024—

No sé en quin moment em van començar a interessar les persones, independentment del seu gènere o el seu sexe, o si sempre ha format part de mi.

Potser va ser amb la Sasha, quan la vaig veure per primera vegada (llavors jo era home, que ara he sabut que en diuen «home cis», tot i que no sé si mai he deixat de ser-ho, malgrat els meus genitals actuals; en fi, quina llauna això d'haver de ser A o B o C, quan em sento de tot a la vegada, o no, depèn del dia; o és que deixaré de ser dona si un dia torno a despertar-me amb els meus genitals d'abans, o amb tots alhora, o amb cap ni un?); llavors, jo recordo que ignorava, pel tall dels seus vestits russos, què i qui era la Sasha.

Només vaig saber que sentia curiositat per aquell, diguem-ne, «ésser».

I, amb la rapidesa de la confusió del moment, recordo que lluitava dins meu per saber si era home o dona (llavors m'importava, tot i que recordo que, de fet, poc...) i, també, per un segon, em vaig prometre que em seria igual, fos el que fos.

Recordo les convencions socials que m'envoltaven, a mi i a la cort reial, tot tan ampul·lós... i, també, tanmateix, que ho vaig viure com un alliberament quan vaig veure que, finalment, la Sasha era una dona, la més bella guineu blanca...

Llavors, el més «normal» de les relacions amoroses «mostrades» era que la parella que t'acompanyava fos del sexe diferent o, en deien, «contrari»... No hi havia qüestió en això... tot i que, per tota la resta, es feia i passava, i tant, darrere les cortines, fins i tot les de la pròpia cambra de la reina... però jo, de seguida em vaig enamorar de la Sasha... Aquella època meravellosa que vaig tenir, tan enamoradís com era... i, també de seguida, vaig voler que fos un amor per mostrar i per mostrar-nos, evidentment: i es va saber a crits...

Però l'estigma ja em va quedar a dins.

Em veig, en l'Orlando de llavors, tan innocent i noble, i em trobo fins i tot tendre. L'estimo tant...

Ara tot m'importa tan poc... viure molt de temps té això, veus tant, i tant dolor, i tantes barbaritats... que tot és, sovint, tan petit...

Però sí, ara mateix, m'enamoraria.

Triar de qui.

—10 de març del 2024—

A mi em sembla tot tan natural...
però a la televisió, als diaris, a les converses que sento pel car-
rer, pels bars... Aquesta societat, en la qual visc ara, que en
diuen «avançada», de nou «moderna», es fixa molt en les etique-
tes de moltes coses, de les persones, de les relacions... Sempre
ho han de justificar tot... han viscut tan poc...

Viuen en ple segle XXI i sembla que tornin, a vegades, a comen-
çar-ho tot de zero... són més antics, a voltes... Quina mandra!

—14 de març del 2024—

No puc perdre el ritme amb les lectures.

Ara em toca llegir *Bouvard et Pécuchet*, de Flaubert.

El podem llegir en l'idioma que vulguem, així que jo tornaré al meu francès (precisament l'idioma del meu amor amb la Sasha, amor i infern!). Creia que eren més famoses altres novel·les seves que ja vaig llegir a Anglaterra, però el professor del curs pont de teoria, un tal Llovet, sembla un apassionat d'aquesta obra. Aquest matí, mentre explicava no sé què, s'ha posat a cantar òpera a l'aula.

M'ha encantat.

Jo m'hi hauria afegit, però m'ha semblat que potser no era el moment d'establir-hi aquesta confiança, ni amb ell ni amb la resta de persones de l'aula.

Mantindré, de moment, la meva discreció.

– Dos perfectes imbècils (entranyables) incansables.

La caricatura perfecta dels molts que han passat per la meua vida.

– Tractat perfecte i intens sobre l'estupidesa humana i sobre l'absurd d'una acumulació (també estúpida?) de coneixements. A vegades, segons com, em recorden a mi.

– Objectiu: criticar la burgèsia. Els entenc.

– Els dos protagonistes professen una enorme il·lusió intel·lectual que Flaubert, el seu creador, ridiculitza. Però ells fan

l'esforç d'«alguna manera» d'«estar informats», de voler saber dels temes de què tothom parla i que ningú no fa cap mena d'esforç per tractar amb un «cert coneixement». En certa manera, miren de ser «honestos».

- Tot i la seva estupidesa màxima, exerceixen de metges, educadors, enginyers, geòlegs, filòsofs, arqueòlegs, historiadors, hipnotitzadors, mags, mestres... Amb el seu «voler aprendre», acudeixen a tota la bibliografia possible (quina força de voluntat...!): el que passa és que la ciència se'ls gira en contra i no entenen quin és el límit entre el coneixement i el seu exercici.
- És graciós, tot i que propi dels temps de Flaubert —i de tots els temps anteriors al segle XX—, que aquesta acumulació de coneixement la protagonitzin dos homes: de sempre, ells, els clàssics posseïdors de «tota» la saviesa enciclopèdica. Sort que he pogut viure, en aquest sentit, un canvi monumental els darrers cent anys...

(Em deu estar passant el mateix amb la literatura? Ho vull saber tot d'ella i també m'estic convertint —o ja ho soc!— en una estúpida?)

«S'informaven sobre els descobriments, llegien els prospectes i aquesta curiositat va contribuir a desenvolupar-los la intel·ligència. En el fons d'un horitzó, cada dia més llunyà, albiraven coses, a la vegada confuses i meravelloses.»

«Com ho havien fet per viure fins a aquell moment?»

«Aquesta manera de viure, que no era la dels altres, provocava rebuig, es van tornar sospitosos i, fins i tot, inspiraven un terror vague.»

«Llavors, en l'esperit dels dos es va desenvolupar una facultat lamentable: la de veure la niciesa i no tolerar-la.»

- Tot els surt malament. També qualsevol acte social, com el sopar que ofereixen als seus veïns: fins i tot disposen de «públic» per tal que les seves «proeses» siguin admirades. Així, Flaubert els ridiculitza a tots: als factòtums i als seus admiradors.

(No puc deixar d'estimar-los a tots tres: a Flaubert, a Bouvard i a Pécuchet.)

Situacions veritablement grotesques; humorístiques; caricaturesques:

«—I la tomba, una indecència! Indecència, per què? No tenim dret de construir-ne una a la nostra propietat? Fins i tot vull que m'hi enterrin!»

«Bouvard, embogit, seguia corrent. El paraigua li va caure, els faldons de la levita volaven, la motxilla saltava sobre la seva esquena. Semblava una tortuga alada, galopant entre les roques; una de més gran el va ocultar.»

«Fastiguejats de la societat, van resoldre no veure ningú, viure reclosos a casa.»

I qui no... Com més visc, més els entenc...

Fins a arribar gairebé al suïcidi («—Però... no hem fet testament.»); o fins a ser processats per les seves pràctiques.

- Finalment, tot el que els queda per tal de restablir «la seva integritat» és tornar a la seva antiga professió, víctimes del seu propi orgull intel·lectual: ningú no els entén; ningú no entén «els savis».
- Ni Madame Bovary, l'altre gran personatge de l'autor francès, ni Bouvard i Pécuchet viuen la vida que volen: viuen d'il·lusions, com antiherois, autèntics Quixots que han d'experimentar, en pròpia pell, tot el que llegeixen (com jo?)
- Sobre literatura: Conceptes com el de «bellesa», «sublim», el teatre, «versemblança», l'estètica, la prosa, la poesia, el «bon gust»... Podem pensar que són consideracions estúpides o vàlides, ja que estan en boca de B i P?...
- Fins que, després de totes les anàlisis:

«En una paraula, tots els elaboradors de retòrica, de poètiques i d'estètiques em semblen uns imbècils!»

—19 de març del 2024—

Surto poc.

La meva vida està focalitzada en anar de la universitat a l'estudi o a la biblioteca. Poc més.

M'he quedat sense pomes.

—21 de març del 2024—

Avui he quedat per fer el cafè amb la professora Torras. Li he explicat la meva idea i m'ha dit que endavant. I també que seria interessant que contactés amb alguna escriptora «real» per saber-ne l'opinió, a banda de la d'ella, per tal d'enriquir el que estic fent. Sens dubte, la seva proposta m'ha semblat molt interessant i entusiasmadora, sobretot perquè el meu coneixement del món literari en llengua catalana és més que reduït.

Li he dit que m'agradaria adreçar-me a aquesta persona, des del primer correu, amb el pseudònim que vull inventar (l'escriptora imaginària), per creure'm que ho soc, sent una altra, des del primer moment.

Llavors és quan ella ha tingut clar amb qui havia de contactar, i m'ha suggerit una tal Mireia Vidal-Conte (com era d'esperar, no em sonava absolutament de res), sobretot perquè m'ha dit que pot «entrar en el joc» (paraules textuais). Espero que sigui així i que ningú acabi ofès pel «meu joc» d'identitats. M'ha dit que de cap manera, que estigui tranquil·la, que coneix bé la Vidal-Conte i que segur que tot plegat funcionarà.

Mentre parlàvem, m'ha dit que li feia molta gràcia que, precisament, em digués Orlando, que aquí era un nom molt poc comú i que se sent molt orgullosa de tenir a classe algú que porti aquest nom amb tanta rèmora literària.

Evidentment, no li he dit qui soc *en realitat*.

(Em sembla que li agrado
punts suspensius. Orlando, prou!)

—23 de març del 2024—

Per molta acumulació de coneixement,
o de vivències,
quan s'està preparat per escriure?

Quan ho sabré?

Com a necessitat o com a tria?

—24 de març del 2024—

Crec que no tinc temps per a l'amor.

—29 de març del 2024—

Vull «tenir» la literatura a les mans,
que esdevingui com l'esdevenir d'un riu, canviant i el mateix a
la vegada.

I per això soc aquí.

Recordo els calaixets de casa, plens dels meus intents.
Desenes i desenes de manuscrits. Però el que jo vull ara és,
precisament, que la literatura deixi de ser això, compartiments
estancs. Calaixets plens de segles i d'acumulació indiscriminada
de lectures.

Vull enllaçar tota la literatura que sé. Tot l'art que sé. O que
crec saber.

I la que encara no.

Triar (o no) entre llegir o escriure.

Tinc por de començar.

—3 d'abril del 2024—

Clara Frisachs. El nom! Ja el tinc!

L'he tret de la senyora del YouTube que es dedica només a inventar-se receptes veganes en què l'all sempre és el protagonista. All pertot.

Clara és el nom de la senyora, i Frisachs el de la marca de la paella que avui ha fet servir per fer l'arròs amb alls tendres, que es veu que és tan típic de per allà baix, d'una ciutat que es diu Vilanova (hi he d'anar).

Hosti tu! Una altra carrera a les mitges... (no et preocupis, Orlando, ara es porta tot així i està «de moda»... Caram amb les modes!, arrassen amb tot!).

—8 d'abril del 2024—

Relectura 3: *Èdip rei*, de Sòfocles.

Recordo que el vaig llegir «per primera vegada» després de la desfeta que em va provocar el desamor de la Sasha.

Llavors, de fet, em sentia cec, i culpable i innocent a la vegada. Va ser revelador: què veiem i què no. Què suposem i què no. Què esperem i què no. Què hi ha, encara que vulguem evitar-ho... Apassionant...

- Investigació edípica com a camí cap al reconeixement de la pròpia falta.
- La vida d'Èdip i el conflicte del gran canvi vital i la gran decepció provocada per la gran mentida.
No som Èdips tots els éssers humans?
- Cec i enfonsat, Èdip vagarà fins que Sòfocles li trobi un lloc de pau en la seva obra posterior.
- Periple cap a l'autoconeixement, a partir d'una posició privilegiada inicial, com a dominador del món i de la situació. Finalment, acabarà sent ell la seva pròpia víctima.
- A l'inici del relat, quan Èdip ignora la veritat, viu feliç però en la mentida, ignorant el seu veritable passat; el seu veritable origen.

Sòfocles regala al seu lector (o espectador) una preciosa i, a la vegada, amarga metàfora, quan en el moment de conèixer

tota la veritat, el moment «d'obrir els ulls a la llum», Èdip se'ls arranca... És com el gest d'alliberar-se, per fi, de la visió de l'engany: la veritat seria la que Èdip veïés dins seu.

- Èdip és poderós, a partir de dos fets punibles (que, al principi, no sap): el parricidi i l'incest.
- Quan ho descobreix, es castiga a ell mateix i a la mare, sabedora de tot i, per tant, també culpable.
- Sòfocles aconsegueix *commoure*, sempre, un auditori coneixedor de la història: el mite estava a l'abast de tothom, però sempre omplia auditoris. La seva força com a dramaturg aconsegueix, igualment, la implicació i l'emoció de l'espectador, alhora que sap mostrar la gran tragèdia d'un ésser que representa la dualitat culpable-innocent.
- El mateix Aristòtil considerava aquesta obra com la «tragèdia perfecta», tal com explica a la seva *Poètica*: la principal funció de la tragèdia és la catarsi del terror i la compassió, mitjançant la provocació de les dues emocions en l'espectador i, així, la seva implicació amb el que passava a l'escena.
- En definitiva, es tractava d'aconseguir que l'auditori abandonés el recinte amb una sensació d'alliberació final, de relaxació, després d'haver patit un moment màxim de tensió; la catarsi, com a finalitat última que havia d'aconseguir tota tragèdia completa i estructuralment perfecta.
- En Èdip, l'heroi —i perquè l'espectador s'hi pogués identificar—, apareixen dos sentiments a la vegada molt humans: el terror (sentiment egoista) i la pietat (altruista).
- Aquí és on Aristòtil valora els recursos creatius dels autors i, per exemple, condemna la solució del *deus ex machina* (que

deixava el desenllaç final en mans dels déus, que ho solucio-
naven tot). Per a Aristòtil, aquesta solució demostrava una gran
pobresa creativa per part de l'autor. Ho trobo, vista la història
de la literatura, com una mena de «Renaixement avançat»: l'és-
ser humà es fa càrrec dels seus propis errors; de la seva fragili-
tat com a ésser humà i la solució no sempre és en (els) D/déu(s).

Conceptes fonamentals:

- Anagnòrisi: canvi, de la ignorància cap al coneixement: quan Èdip s'adona de tot. La il·luminació.
- Pathos, l'esdeveniment patètic: l'acció que fa patir l'auditori; no es pot suportar tot el que ha anat passant.
- Hamartia, quan s'evidencia l'error de coneixement que comet l'heroi tràgic: Èdip és culpable, però ell ho ignora des del principi. Si fos un personatge absolutament malvat, no es patiria amb ell. Així, s'acompleix la finalitat de la tragèdia: la compassió la provoca l'individu que no mereix el seu destí; i la por, el fet que el que passa li podria passar també a l'auditori i com a principi aristotèlic de la versemblança, la qual no exigeix una fidelitat absoluta amb la realitat, sinó amb els mecanismes que la dirigeixen. Un poeta no havia de ser absolutament precís i rigorós, però sí que havia de provocar aquesta impressió: que el que presentava fos versemblant. El fantàstic, l'increïble, el meravellós té cabuda en la poesia, sempre que el poeta treballi la possibilitat de la versemblança.

ENLLAÇO amb la meua primera lectura del Cervantes i el seu Quijote. Recordo, perfectament, la meua catarsi.

Primer, en vaig llegir una traducció en anglès, la primera que en va fer, cap al segle XVII, en Thomas Shelton; ell mateix me la va signar, mentre em reconeixia que li havia costat moltíssim fer-la, i que era conscient que, sobretot la primera part, l'havia fet una mica barroerament, ometent fins i tot certs fragments perquè no dominava prou el castellà. La segona part va ser més reeixida en aquest sentit, però les vaig gaudir totes dues. I és aquí on l'enorme l'escriptor espanyol, contemporani de Shakespeare, va fer una obra mestra intel·ligentíssima en què, a banda de les descripcions grotesques de les aventures i desventures de dos dels personatges més rodons de la història, aconsegueix fer un joc de versemblances que pot aguantar ben poques comparacions.

—10 d'abril del 2024—

Des del principi, Miguel de Cervantes enceta el seu joc literari espectacular de versemblances quan es desdiu que ell sigui l'escriptor de l'obra que el lector té a les mans, dient tot allò que, «en realitat» es tracta d'uns manuscrits que va trobar casualment en un mercat de Toledo, escrits en àrab (en una època en què el més important per a un castellà era la seva «pureza de sangre», a sobre!), pel Cide Hamete Benengeli.

Fantàstic!

A més, hi implica un tercer, una mena de traductor ocasional que «corria per allà», que va ser qui li va començar a traduir al castellà els paperots i llavors Cervantes es va adonar que es tractava de la «gran història del cavaller don Quixot», que coneixia i de qui sabia que n'existia una biografia, intrometible fins llavors. Rodó!

I continuava: ell havia tingut la fortuna i l'honor de trobar el manuscrit i, per tant, es disposava a traduir-lo, més d'hora que tard, fil per randa («amb l'ajuda del traductor»)! De manera que totes les barbaritats que hi anaven sortint (sovint vinculades a la crítica social i/o clerical del moment, i al que o a qui fes falta), no dubtava en anar recordant: «Ho diu l'autor, en Cide Hamete, no pas jo, que només soc un traductor».

És a dir: és una biografia (per tant, d'un personatge real, com totes), és una traducció (les coses irreverents que hi surten no les dic jo, les diu Cide Hamete Benengeli) i, ja com a tombarella final, dues coses meravelloses més...

Primer, quan li convé reivindicar la seva autoria en el moment que s'assabenta que ha sortit a Tarragona una segona part, apòcrifa (escrita per un llest que va voler treure profit de l'enorme èxit de la primera), a Cervantes li va faltar temps per denunciar-la en el pròleg de la segona part «autèntica» del *Quixot*: llavors, ja sí, escrita i reconeguda, ara ja sense fisures, pel mateix Cervantes. I, més tard, ja en aquesta segona part, per reblar-ho meravellosament tot (recordo que em vaig emocionar quan ho vaig llegir per primera vegada), el mateix Quixot entra, precisament, a la ciutat de Barcelona i és reconegut com el «de debò».

Crec que tinc el fragment per aquí, en el meu exemplar en castellà, que em vaig comprar quan, «per culpa» del *Quixot* i del que em va dir en Shelton, vaig voler aprendre aquell idioma, precisament, per poder-lo llegir en la seva llengua original:

—Bien sea venido a nuestra ciudad el espejo, el farol, la estrella i el norte de toda la caballería andante, donde más largamente se contiene; bien sea venido, digo, el valeroso don Quijote de la Mancha: no el falso, no el ficticio, no el apócrifo que en falsas historias estos días nos han mostrado, sino el verdadero, el legal y el fiel que nos describió Cide Hamete Benengeli, flor de los historiadores.

No respondió don Quijote palabra, ni los caballeros esperaron a que la respondiese, sino, volviéndose y revolviéndose con los

*demás que los seguían, comenzaron a hacer un revuelto caracol
alderredor de don Quijote, el cual, volviéndose a Sancho, dijo:
—Estos bien nos han conocido: yo apostaré que han leído nuestra
historia, y aun la del aragonés recién impresa.*

Quina «bogeria» tan fantàstica, la d'aquest llibrot!

(He de revisar el *Hamlet*, tot i que la seva bogeria em recorda més la del Segismundo, de Calderón, de la meravellosa *La vida es sueño*, més que res perquè Hamlet és conscient que fingeix la seva bogeria, cosa que no li passa al Quixot...)

O no tan bogeria... perquè entre les pàgines del llibre he trobat un article, que un dia vaig retallar de no sé quin diari, de l'escriptor portuguès José Saramago, en què afirmava que aquesta «bogeria», per a molts estudiosos de l'obra, no era tal, sinó l'estat «normal» de «buscar-se una altra vida» d'algú, amb imaginació i ganes de viure, que s'avorreix dia rere dia en un poble perdut del centre de Castella... Quina altra escapatòria podia tenir, el pobre i desgraciat Alonso Quijano?!

Que, per cert, meravella rere meravella, Cervantes farà que sigui ell, Alonso, qui mori a l'escena final, quan abandona el seu altre jo, i no pas el seu heroi, el Quixot, que potser encara és ves a saber on, entomant batalles i delirant pels amors de Dulcinea...

I tot això venia... ah! De pensar en el concepte de versemblança en *Èdip rei*... Si és que perdo el fil...

—14 d'abril del 2024—

Relectura 4: *Hamlet*, Shakespeare.

No em cal. No la faré. Me'l sé de memòria. Només quatre anotacions.

* * *

Foto de quan vaig anar a la Tate a veure la sala renovada dels prerafaelites. De fet, hi anava expressament a veure només, fonamentalment, aquest quadre.

Precisament, vaig conèixer-ne l'autor, en John Everett Millais, cap a mitjans del XIX. Quin paio!

Tots els d'aquell grup estaven una mica obsessionats (i quin artista que creu en el que fa, no ho està?)... tant, que allò semblava una mena de societat secreta, amb el seu amor ingent per la natura, i el rebuig taxatiu a tot el que tingués un aire de realisme renaixentista...

Avui veuen l'Everett Millais com un «clàssic antic», però llavors era (com tots els del grup) un absolut revolucionari, que anava a la recerca del més antic, per tal de ser modern!

Recordo, de fet, el dia que en John em va explicar, mentre ens preniem una cervesa a Camden Town, com s'ho havia fet per fer aquell meravellós quadre que, per cert, ara em penedeixo moltíssim de no haver-li comprat! No sabia si creure-me'l: em va dir que s'havia passat dies i dies anant al riu Hogsmill, a Surrey, per pintar totes les plantes que hi naixien... durant cinc mesos! I que la seva musa va ser l'Elizabeth Siddal (que jo creia que era la poeta Christina Rossetti, de qui tant em va parlar la Virginia... i no...), i que, la pobra noia va haver de fer de model en una banyera plena d'aigua! I que fins i tot va acabar malalta! La feina d'en John va ser ingent, les plantes del quadre no hi eren a la babalà, sinó que casascuna tenia un significat determinat, perquè Shakespeare sovint en donava a les flors.

Vaja, que s'hi podia extreure tot un missatge codificat... Quan vaig tornar a veure el quadre a la Tate, un dels seus conservadors em va recordar que, per exemple, el saüc, l'ortiga i la margarida s'associen amb l'amor perdut, el dolor i la innocència... Els pensaments fan referència a l'amor sense fruit... les violetes

representen la fidelitat, la castedat o la mort jove... La rosella significa la mort...

- *Hamlet*... una obra plena de morts (com la meua vida).
- Hamlet, atrapat en dues personalitats: el boig i l'estrateg.
Bogeria com a estratègia i com a refugi davant d'una situació adversa.

Tot plegat, deforma la personalitat de Hamlet, i també la seva manera de veure el món i de parlar-ne: bogeria com a refugi davant de tot allò que viu, el seu DUBTE.

- Voluntat de fugir de la mesquinesa de la mentida.
- La felicitat deixa de tenir sentit: rebutja Ofèlia.
- La pèrdua del seu pare suposa la pèrdua de tota esperança per a la vida: el seu amor no pot existir perquè la seva felicitat no pot ser.
- Relació ficció-realitat: implicació de la realitat en el text teatral, que representen els còmics; el tiet de Hamlet evidencia el seu desacord/culpabilitat: s'aixeca i marxa.
No pot suportar la veritat (qui pot?)
- La vida com a laberint, com a bucle.
- Hamlet: solitari que lluita contra la societat en la qual viu.
- Podria ser un heroi modern.
- Drama familiar *versus* drama del seu país: se sent mancat de les armes que necessita per vèncer aquests dos problemes.

Hi ha alguna cosa que m'enllaça amb Hamlet... La seva sensibilitat. L'odi cap a la mentida. La seva creença cega en el

pensament, en ser algú que s'hi sent determinat, més que per l'acció, tot i que acaba actuant, certament. La seva manera de ser conseqüent, al llarg de tota l'obra, amb el seu esperit...

Tot i considerar-me una persona eminentment contradictòria, em considero conseqüent. Puc contradir-me, inclús ser ambigua sobre grans o petites coses, de la nit al dia. Però, el fet de ser conseqüent ho relaciono amb els meus valors, els meus principis, la meva ètica o moral vital, que són els meus fonaments: aquells pilars en què es basa la meva coherència, dels quals no formen part les meves contradiccions, tot i estimar-me-les tant!

Ja no es porta això, oi?

Hamlet és un ésser transitori entre tot allò que li provoca inestabilitat: aquesta és la base de la seva angoixa.

I sembla que, de fet, vulgui viure en aquella tensió:

què seria Hamlet sense ella?

Simplement no existiria.

Existir sense tensió. Pensar-hi.

—17 d'abril del 2024—

Durant la classe d'avui, mentre escoltava la professora Torras (avui parlava del concepte d'autoria en Godard, Plath i Warhol, i tot havia de quedar enllaçat), he sentit una felicitat semblant a la que recordo que vaig tenir fa molts anys: aquella vegada en què vaig comprendre (fins i tot físicament, com una mena de palpitació o d'injecció sobtada de corrent adrenalínic) que jo era escriptora de naixement més que no pas un cavaller aristòcrata.

Algú em va dir que es tractava d'una mena d'experiència de renaixement i que no li passava a tothom: una revelació de qui ets, sense fissures.

Recordo que abans, a Anglaterra, ja havia «fet d'escriptor», en cos i ànima, fins a arribar a deixar-ho tot... fins que, temps després, i avorrida de tot el que suposava «escriure», em vaig tancar a casa per dedicar-me als animals, a la natura i al meu entotsolament..., però aquell esperit, aquella certesa, aquell estigma van tornar després de molts anys...

Recordo que va ser de matinada. I recordo la ciutat: Praga. Jeia amb la meva amant i la vaig haver de despertar: «Amor meu, amor meu: ja sé qui soc».

Aquella nit no es tractava d'un canvi de sexe, el fet que vivia el meu cos. Era un canvi, una definició, o una evolució d'identitat, cosa que, ni de bon tros, ha de ser el mateix. És més, trobo que, com a canvi, és molt més significatiu el segon.

Vaig anar a la ciutat txeca per seguir l'empremta de Kafka, un autor que vaig voler llegir a les taules dels cafès on ell s'asseia i, per tant, no hi havia una altra solució, per a mi, que cercar-los i viure'ls.

I, és clar, recordo que va ser una època en què em vaig llegir tot el que d'ell em va caure a les mans. Em semblava obligat trepitjar els seus paisatges, els seus carrers, el seu entorn; de fet, el seu amor pels carrerons, l'olor, el color i jardins de Praga... També recordo que la dona que vaig conèixer el segon dia de posar-hi els peus, es convertiria en la meva primera amant dona, després de la meva transformació. No tindria cap importància si no fos que, per a les dues, va ser la primera vegada que compartíem aquest sentiment, l'amor en la intimitat (i no només el llenguatge físic dels nostres cossos), amb una altra senyora.

Aquella matinada txeca, vora les quatre, em vaig despertar de cop, com si em trobés en una mena de trànsit, en una mena de moment epifànic.

Llavors vivia a la mansarda d'ella, de la Martina, i vaig haver de despertar-la i sacsejar-la, pobra, com si es calés foc: «Tina, si us plau, és que t'ho he de dir: soc escriptora!».

Mig enterbolida, només em va abraçar. N'hi va haver prou.
Després d'aquell episodi, també ho recordo, vaig estar sis setmanes dormint. Ella, però, no es va espantar: ja estava avisada.

A banda, vaig reconèixer allò que romania dins meu, feia temps, com en una mena de letargia, i que havia mirat d'esquivar per la meva dolorosa experiència anterior: l'escriptura. Ja no la podia evitar, malgrat l'inicial experiment fallit.

Potser podria ser escriptora, fora d'Anglaterra.

I no la podia esquivar perquè la mateixa escriptura era jo.

Crec que era l'escenari perfecte: el Moldava, els cafès, l'arquitectura, la música de Smetana i Dvořák, l'empremta de Kafka (i la seva, i també meva, transformació), la bellesa d'aquell amor i del que el mateix Seifert va descriure a *Tota la bellesa del món...* i que després es va multiplicar amb la d'altres escriptors com Hrabal, Havel, Čapek, Holan, Orten, Zapletalová, Černá (la filla de la Milena Jesenská!)... tot, tot, tot, com el mateix riu, m'hi va portar.

Després van venir les grans inundacions de l'any 2002 (que tant em van recordar les que ja havia viscut en l'època que vaig conèixer la Sasha, precisament, i em semblava tornar a veure la imatge de la dona de les pomes a la falda, congelada sota el Tàmesi...) i en vaig haver de marxar...

Els assumptes de l'administració de les meves terres a Anglaterra, de nou em reclamaven, i amb la Martina les coses eren

diffícils, però perquè jo enyorava l'olor de Londres, no pas per
ella, aquell ésser tan dolç...

No hi vaig tornar, però de Praga m'ho vaig emportar tot.

TOT.

—25 d'abril del 2024—

No havia pensat mai que m'interessarien tant els budells de la literatura.

No m'hauria imaginat mai que la no-ficció em pogués trasbalsar tant.

Tot i que, fins on uns diaris són no-ficció?

—26 d'abril del 2024—

Fa dues setmanes que no llegeixo poesia.
Estic preocupada.

He d'anar a una de les llibreries de segona mà properes a la universitat. Allà encara hi deuen quedar llibreters que saben parlar-te dels llibres d'abans, no només dels que acaben de sortir...

Al paquet de les galetes només en queda una... oh, *shit!*

—1 de maig del 2024—

Fa setmanes que no faig altra cosa que llegir llibres i prendre apunts, per tal d'intentar, en uns dies, fer alguna cosa amb cara i ulls que pugui definir-se com la meva primera crítica...

De tota manera, no sé pas si el que faré ho serà, perquè encara és un esbós.

En tinc molts, d'esbossos.

No sé si deu existir una «literatura de l'esbós».

—8 de maig del 2024—

M'he centrat, bàsicament, per ara, a començar pels escrits asagístics de la Virginia, far propi —mai no t'estimaré prou, per la manera tan generosa i brillant com vas fer la meva biografia i vas canviar, per sempre més, la meva ànima. Algun dia hauré d'explicar, potser en un llibre que no he escrit encara, el que va suposar per a mi la teva pèrdua... (entre tantes pèrdues que la meva condició m'obliga a viure... però, és clar, cap ni una com la teva, pel com, pel quan... maleït dolor etern que, després de vuitanta-tres anys encara m'entela la mirada i la sang...).

Recordo que el primer impuls que vaig tenir, quan ho vaig saber, va ser el d'anar-me'n al riu Ouse i enfonsar-m'hi, com per veure si encara podia trobar-t'hi... I sí, m'hi vaig submergir... Recordo que dec tenir per no sé on uns poemes que, en arribar a casa, vaig espolsar-me de sobre, com quan un gos surt de l'aigua i centrifuga la que li ha quedat pel cos.

Així els esquixos, així els versos. Potser podrien formar part algun dia d'un llibre... potser es podria dir *Ouse*...

Quan llegeixo els teus articles crítics, tan diversos, tot sembla tan fàcil... tot flueix sense cap encarcament...sense l'academicisme victorià que vas aconseguir, tan elegantment, de superar... amora meva... amor... com t'enyoro...

Avui he llegit un llibre d'un crític francès, un tal Barthes, *La càmera lúcida*, que m'ha recordat en certa manera aquest fer, a primera vista «fàcil», però amb tanta elaboració i saviesa al darrere...

M'ha dit la Meri Torras que amb en Walter Benjamin potser em passarà el mateix. M'ha aconsellat que comenci per un article que m'ha donat en fotocòpies, diu que, a mi en concret, segur que m'apassionarà: «Desembalant la meva biblioteca».

—16 de maig del 2024—

Crítica, del grec, *krinein*: «separar, dir».

Com fer una mena de sessió d'anatomia del llibre, de l'obra o de les obres.

* * *

Jo mantinc unes ardents relacions amb la il·legibilitat. Patixo quan un text em resulta il·legible, i jo mateix he estat acusat d'il·legible. Em produeix el mateix atordiment que l'estupidesa: soc jo? És l'altre? És l'altre el que és il·legible (o estúpid)? Soc jo, limitat, inhàbil, soc jo el que no entén? Davant del text, que ni sé ni puc llegir, em trobo literalment «desorientat».

He descobert aquesta cita de Barthes i no me la trec del cap. Sobretot perquè, llavors, en la desorientació, és quan apareix el repte de trobar-me. És la diferència entre anar a un lloc desconegut amb o sense mapa.

—19 de maig del 2024—

Apunts sobre *Ariel*, Sylvia Plah.

La fragmentació de l'obra,
el concepte de mort,
allò físic i la malaltia,
la construcció de la figura de l'artista,
la relació entre el fet artístic i l'autobiogràfic,
l'autoria i el pacte/relació artista-lector,
el jo

– Sobre la fragmentació de l'obra

A vegades és més una repetició que una fragmentació:

«Sap sargir, sap cuinar
sap parlar, parlar, parlar.

[...]

Bé, noi, és l'última oportunitat.
T'hi vols casar, casar, casar?»

«Petrifica la voluntat. Aquestes són les lentes faltes isolades
que maten, i maten, i maten.»

«Del teu respir petit, l'herba xopa
olor del teu son, llliris, llliris.»

Ho entenc com una voluntat de Plath de creació d'èmfasi en el moment en què el lector capta el present de l'obra.

- Poemes formats per una successió d'imatges, una rere l'altra, sense aparent connexió, però que l'autora enllaça com el fluir d'un riu...

«La paraula d'un cargol servida en una fulla?
No és meva. No l'acceptis.

Àcid asèptic en una llauna precintada?
No l'acceptis. No és genuí.

Un anell d'or amb el sol dins?
Mentides. Mentides i tristesa.

Gebre en una fulla, la immaculada
caldera, que parla i espetega

tota sola al cim de cadascun
dels nous Alps negres.

Desfici pels miralls,
el mirall gris del mar que s'esmicola...

Amor, amor, estació meva.»

* * *

- Sobre l'autoria (vida *versus* obra)

Importància del concepte d'AUTORA.

Preocupació perquè la seva signatura/ empremta sigui indiscutible: «Jo, l'autora».

Relació entre el fet artístic i el fet biogràfic.

—20 de maig del 2024—

El seu art ÉS la seva vida. I la seva mort.

La seva vida té absolutament i totalment a veure amb el seu concepte d'art i amb la seva obra.

Oh, immortalitat!

Per què m'ho fas això?!

Escriure un poema sobre
la immortalitat.

(Orlando, com és que a
aquestes alçades, encara
no ho has fet?!)

- Al·lusions constants a l'estat anímic del «jo poètic», fins al punt que aconseguix que el lector s'oblidi de la diferència entre el «jo» que escriu i el «jo poètic».

Tot i que miro d'evitar endinsar-me en el seu laberint biogràfic, em sembla molt difícil, en ella, separar vida i art.

(Em recorda, també, Kafka.)

Crec que, precisament, aquests artistes volien/necessitaven relacionar-ho: desig de vincular-hi, també, el receptor i que aquest formi part de les seves vides (?)

- Fins a quin punt hauríem d'evitar sempre la tendència a saber d'un artista a partir de la seva obra o per mirar «d'entendre-la»?

En aquesta universitat, els professors (menys la Torras) no es cansen de dir-nos que mai no ho hem de fer, d'entrada. Però crec, sincerament, que és un error, i que alguns autors/ autores ho volen, ho desitgen, ho busquen, ho provoquen, ho necessiten; alguns autors SÓN la seva obra i el seu objectiu és dir coses de la seva vida (que potser odien o no), mitjançant el seu art i, per tant, transformar-la en alguna cosa bella i/o artística; dir com són, què els passa, com viuen el moment que els ha tocat viure. Una altra cosa és mirar o analitzar el seu art només des d'aquest punt de vista, i no des del COM ho fan. Però què és l'art si no és el COM?

—24 de maig del 2024—

No tinc amics.

Necessito un gat.

—28 de maig del 2024—

Obra oberta, d'Eco.

«Qualsevol obra d'art, tot i que no es lliuri materialment incompleta, exigeix una resposta lliure i inventiva, si no per una altra raó, sí perquè no pot ser realment entesa si l'interpret no la reinventa en un acte de congenialitat amb el mateix autor. [...] Amb aquesta poètica del suggeriment, l'obra es planteja intencionadament oberta a la lliure reacció de qui n'ha de gaudir. L'obra que "suggereix" es realitza sempre carregada de les aportacions emotives i imaginatives de l'interpret. Si en tota la lectura poètica tenim un món personal que tracta d'adequar-se amb esperit de fidelitat al món del text, en les obres poètiques, deliberadament fundades en el suggeriment, el text pretén estimular d'una manera específica, precisament, el món personal de l'interpret per tal que tregui de la seva interioritat una resposta profunda, elaborada per misterioses consonàncies. [...] En aquest sentit, doncs, una obra d'art, forma completa i tancada en la seva perfecció d'organisme perfectament calibrat, és igualment oberta, possibilitat de ser interpretada de mil maneres diverses sense que la seva irreproductible singularitat resulti, per això, alterada. Tot gaudi és, així, una interpretació i una execució, ja que en tot gaudi l'obra reviu en una perspectiva original.»

—30 de maig del 2024—

Allò físic, Plath i la malaltia

«He donat el meu nom i la roba que duia a les infermeres
la meva història a l'anestesia i el cos als cirurgians.»

«El meu cos és un còdol per a elles, l'amoixen com aigua.»

«El meu cervell una roca,
sense llengua, sense dits per aferrar,
el meu déu el pulmó d'acer

que m'estima bombeja
els dos saquets
de pols, inspira, expira,
no em permet

cap recaiguda[...]
Plàcides aigües
m'embolcallen els llavis,
ulls, nas i orelles,
com una transparent
cel·lofana que no puc esquinçar.»

Plath hauria escrit la seva obra sense les dificultats —de salut— vitals i les recaigudes?

Fins a quin punt «necessitava» la malaltia per poder crear?
Sense els intents de suïcidi (menys el darrer)... sense la seva «fragilitat»?...

Com separar-ho tot plegat?

I, d'altra banda, i pensant en la literatura del jo, que sembla tan present, i tan de moda, pel que veig, en el segle XXI, quina necessitat hi ha de defugir-la?

Què hauria estat d'ella, com a escriptora, sense la malaltia que la va portar fins a la mort?

¿El dolor et fa un artista més «gran», perquè l'art que prové del dolor és com més... colpidor? Bachmann, Celan, Frida Kahlo, el mateix Kafka, Pizarnik...

«No és molt bonic el que estic fent en deixar-me arrossegar per l'autocompassió [...]. De tant en tant sento el desig que “em mimin”, sobretot ara amb aquest refredat humit i desagradable que m'ha impedit dormir durant tota la nit i que m'ha espatllat completament el dia, deixant-me adolorida i postrada, massa abatuda fins per dormir una migdiada i massa esgotada per llegir ni les coses més lleugeres. Estic farta de tenir un refredat cada mes que, com ara, acostuma a coincidir amb la menstruació, que és el que em faltava per sentir-me totalment enfonsada, simplement sense forces ni energia [...] perquè en mi mateixa trobo suficient alegria i

satisfacció, inclús en mig del dolor, per crear-me una vida!
[...] Continuo sent fidel a l'essència de la meva persona, i sé
qui és aquesta persona... i estic disposada a viure amb ella
a través del patiment i el dolor.»

Plath

En Plath no veig l'abisme del qual parlava Proust, entre el jo
escriptor i el jo social.

L'escriptora s'ha empassat la seva pròpia literatura. O a l'inrevés.
El joc de jos diferents s'ha fos.

—2 de juny del 2024—

– La mort

Concepte de l'efímer, també per construir la pròpia empremta.
Plath: obsessió pel pas del temps + necessitat de «deixar obra»:

«Ho he tornat a fer.

Un cop cada deu anys

[...] Aviat, aviat la carn
que engolia el sepulcre
trobarà estatge en mi

i jo seré una dona que somriu.

Tot just trenta anys.

I, com els gats, nou vides per morir.

Aquesta és la Tercera.

[...] Senyores, senyors,

heus aquí les meves mans,

els meus genolls.

Malgrat que tinc només la pell i l'os,

soc la mateixa, idèntica dona.

El primer cop, tenia deu anys.
Va ser un accident.

El segon cop, estava resolta
a acabar, a no tornar-ne mai més.

[...] Van haver de cridar-me i cridar-me
i arrencar-me els cucs com perles llefiscoses.

Morir
és un art, com qualsevol cosa.
Jo ho faig excepcionalment bé.

Tan bé, que sembla un infern,
tan bé, que sembla real.
Podríem dir que en tinc vocació.

És ben fàcil fer-ho en una cel·la.
És ben fàcil fer-ho i restar així.

[...] Hi ha un preu
per contemplar-me les cicatrius, un preu
per escoltar-me el cor:
batega de debò.

*

Però, Déu meu, els núvols semblen cotó.
N'hi ha escamots. Són monòxid de carboni.

Dolçament, dolçament aspiro,
mentre m'omple les venes de milions de probables

volves invisibles que resten anys a la meua vida.»

* * *

– La construcció del personatge com a artista

Necessitat de construir-se una «imatge d'artista» per després intentar «acomplir-la» amb la millor efectivitat.

Quan llegeixo les cartes de Plath a la seva mare, per exemple, ja es pot veure, des dels inicis de la seva adolescència, una fixació per aconseguir ser una escriptora d'èxit, amb unes determinades característiques.

Fins a quin punt Plath «procura» que la seva vida es converteixi en un «patiment» per així respondre a les premisses que per a ella «inclou» la paraula «escriptora»? El patiment, el dolor, es converteixen, una vegada més, en «maneres de viure».

«He construït una imatge mental de mi mateixa: idealista i bella. No és aquesta imatge, immaculada, el veritable jo, la vertadera perfecció? M'equivoco quan aquesta imatge s'interposa entre mi mateixa i el despietat mirall?»

—3 de juny del 2024—

Reviso un assaig d'Eckhard Neumann que he devorat a la biblioteca, sobre les prerrogatives que reuneix la paraula «artista». Un dels aspectes que aquest autor desenvolupa és el de l'«artista melancòlic», concepte especialment valorat, ho recordo (i ho vaig viure!), a partir dels segles XVIII i XIX, respecte a la concepció d'artista romàntic i al qual sembla respondre, sobretot, la construcció que proposa de si mateixa Sylvia Plath, tot i que cent anys més tard.

Neumann també parla de la «melancolia productiva»:

«La reparació del jo, l'art com a teràpia en el jo, és a dir, la seva funció com a curació de si mateix, apareix aquí en el primer pla d'un interès receptiu literari. L'artista gairebé sembla patir més per si mateix que pel món: el seu dolor i la seva saviesa vital estan encara lligats en el sentit del segle XIX a un jo “artistitzat” i vulnerable, [...] que mentre roman en diàleg amb el món interior, busca obrir en el jo ferit fonts de força per a la superació del dolor. [...] La lluita dels conflictes socials sobre l'escenari del jo patidor d'un individu que es creu autònom, que creu, a més, trobar fonts de força i de grandesa en l'“adoració” del patiment, s'afegeix a un concepte social d'adequació de l'artista com a heroi tràgic.»

Aquest «patiment» manifest no només es pot identificar amb el que respon a una angoixa per la incomprensió del món, o vers al fet social, sinó que, en el cas de Plath, també ho transforma en un fet físic, com una manera de fer-lo més evident, amb la seva materialització: com la fragilitat/debilitat/intents de suïcidi.

Neumann, de passada, també cita Kierkegaard:

«Què és un poeta? Un home infeliç, que abriga profunds turments en el seu cor, però els seus llavis són de tal manera que, al mateix temps que en surten murmuris i crits, sona una bella música.»

(Tinc molts problemes amb aquests autors que trobo tan interessants, però que sempre parlaven dels homes com a genèric: i no, no era com a genèric, era perquè no imaginaven dones fent poesia o, en fi, dedicant-se al noble ofici artístic de la literatura! L'home això... l'home allò... pesats! Si ho veiessin tot plegat amb els meus ulls...)

* * *

- Neumann sobre el «geni incomprès» i el mite de l'«heroi artístic malalt».

«[...] La imatge derivada del “geni incomprès com a màrtir”, en general de l’home creatiu, com un ésser que necessàriament pateix [...]. El mite de santificació del dolor artístic projecta la seva ombra sobre tot el segle XIX i inclús fins a la nostra època. [...] El mateix Nietzsche mostra en la seva obra tardana, sota la impressió del més dur patiment personal, una tendència per una patètica reivindicació del dolor que marca un punt culminant sense precedents en les llegendes de l’artista màrtir. Sempre estretament lligat a les relacions entre el patiment i la grandesa, respon a la pregunta: “Què és el que fa l’heroi?”: “sortir al mateix temps a trobar-se amb el seu més gran patiment i les seves més grans esperances”. [...] El patiment i el turment són, en la filosofia de Schopenhauer, les constants acompanyants del geni.»

«L’artista no es diferencia primàriament i en funció de la seva obra de la generalitat, sinó, independentment de la seva feina, gràcies al comportament que el fa visible. El col·lectiu dels artistes comença a conceptualitzar-se progressivament a la societat com a grup marginal que busca el mite de la seva existència en l’estetització de la seva forma de vida. [...] La gran obra hauria d’estar presa de la secreta aura de genialitat d’un home especial, a vegades singular i no convencional. Aquesta adaptació a l’estètica dels rols de l’artista i la seva mitificació pot ser la condició prèvia de l’èxit. [...]

La realitat sofrent s'estilitza fins a convertir-se en corona d'espines i fuet, i només aquests [artistes sofrents] poden donar lloc a l'autèntica creativitat. [...] Amb aquesta perfecta racionalització d'allò que està a part de la societat, la indigència és elevada a la condició de bitllet pel viatge cap a la terra de la fama i el geni, on només es dona el llorer a aquell que està disposat a creure en el mite que "sense patiment no hi ha premi". [...] A l'heroi artista s'hi va distingint l'home en perill, que només avantatja els seus semblants mitjançant el seu do físic i psíquic desviat d'allò natural, tal com la degeneració corporal i la psicopatia. [...] El mite del geni i la bogeria es converteixen en moda, es flirteja obertament amb l'anormalitat com a condició prèvia d'allò genial.»

(Dalí, Frida Kahlo, Glenn Gloud, Rimbaud, Alejandra Pizarnik, Anne Sexton, la mateixa Virginia i Bloomsbury, els mateixos prerafaelites, jo...)

—7 de juny del 2024—

No puc defugir més els diaris de la Clara Frisachs.

Sense ella no hi ha projecte, perquè és ella qui l'haurà de signar. Jo no. Jo no tinc pas aquest valor. Aquell guerrer d'antany s'ha convertit en una escriptora amb tota mena de pors i inseguretats. Quan acabi amb els diaris de la Clara, serà el moment d'escriure a la Mireia Vidal-Conte. Avui, precisament, parlant-li a la Meri Torras del meu interès per la influència de la Virginia Woolf en la literatura d'aquí, m'ha dit que la seva petjada va ser importantíssima i que, justament, sap que la Vidal-Conte està a punt de presentar un llibre en què hi fa referència. Però ja m'ha començat a donar un munt de bibliografia «perquè escal-fis motors», m'ha dit...

Potser el dia de la presentació del llibre serà el moment de presentar-m'hi, ja sense el pseudònim, i de revelar-li el meu nom. Fins quan podré amagar la meua identitat? En fi, és la pregunta que fa centúries que em faig, tot i que sempre he arribat a la conclusió que és millor passar tan desapercibuda com sigui possible...

(Tot i que a la Martina recordo que sí que l'hi vaig poder explicar, però ella era una persona molt especial,

capaç d'entendre totes les coses extraordinàries d'aquest món, també els Orlandos que hi passem...

En fi, com sempre, seguiré el meu cor.

(Quan és la presentació?... La setmana que ve!)

—14 de setembre del 2024—

He estat la primera en arribar a la llibreria... Hi he arribat mitja hora abans per poder agafar el llibre i fullejar-lo... He tingut temps d'amarar-me'n una mica abans de la presentació... *Era Woolf*. I m'he començat a plantejar si el que tenia entre les meves mans era «modern» o què...

...

...

...

...

...

...

...

Mireia Vidal-Conte
i Clara Frisachs
ERA WOOLF

LES NOSTRES DALLOWAY

EDITORIAL BARCINO · MIRADES

Foto 1. Escultura a Karlovy Vary.

Aquesta escultura em va trobar passejant per Karlovy Vary (República Txeca), a 1.670 km de casa, després de passar-me tot un any buscant la imatge que resumís allò que la Virginia Woolf (m') havia donat a aquesta literatura

el poder
de fer-nos caure el vel
ni més ni
menys

gràcies, Virginia¹

► 1 Philip GLASS, «The Poet Acts». BSO *Les bores*.

I no seria una dona el crític més adequat per a una altra dona?

VIRGINIA WOOLF

*Adrienne Rich deia, fa uns anys, que, en la nostra societat,
tota dona escriptora és òrfena de mare.*

MARIA-MERCÈ MARÇAL

*Els escriptors escriuen cartes al món,
i aquest poques vegades els contesta.*

MONTSERRAT ROIG

Però quan escric soc, simplement, una sensibilitat.

VIRGINIA WOOLF

El teu cor et guia

Proverbi siri

I Hald

Hald Hovedgaard
Residència d'escriptors i traductors danesos
Dinamarca, juliol
2022

Foto 2. Una habitació (pròpia) amb vistes.

Dia 1

Lluny de casa lluny
del paisatge habitual
lluny de la rutina

lluny

a Hald
on tot és verd

a Catalunya em deneguen una beca per a creadors
a Dinamarca
pel mateix projecte

vine

§

Haurien de formar part aquests diaris del meu llibre-monstre
sobre la Virginia Woolf?

O haurien de circular independents?

O bé, de fet,
haurien de circular?

Són en si mateixos un llibre?

Com ha de ser un llibre?

Quin?

(...)

Els diaris de la Clara Frisachs

—EL MÒBIL. ANOTACIONS—

bodegons fotogràfics

pròlegs

e-mails

Instagram

Facebook (menys interessant, o gens)

Notes de veu

—LA CRÍTICA COM A DIGRESSIÓ O COM A OBSESSIÓ—

A vegades hi ha certs pintors que, amb un sol dels seus quadres, ja n'haurien tingut prou (recordo, ara, *El Crit*, de Munch); cineastes, que amb una única pel·lícula ja haurien pogut plegar (com Fellini amb *Ammarcord*)... De la mateixa manera, sovint un escriptor és l'autor d'una única novel·la i, així, potser un crític només ho és d'una sola crítica.

Capses. Càpsules d'idees.
Capses. Capses dins de capses.
Poca informació. La mínima.
La màxima creació per al lector.
Dir poc o no dir res.
Capses. Càpsules d'idees.
Capses. Capses dins de capses.

Soc conscient que em desvio (o miro de fer-ho) per evitar comprometre'm amb la construcció de la novel·la; una cosa que se'm presenta com a gran handicap. Però, hi ha d'haver construcció?

Capsa trama

Capsa personatges

Capsa autoria

Capsa lector/a

Capsa temps

Capsa relat

Capsa nus

Capsa plantejament

Capsa desenllaç

Munts de llibres que em poden servir per a la novel·la
de la desfragmentació.

Capsa Benjamin
Desempaquetó la biblioteca

Capsa Montaigne
Diaris

Capsa Duras
Quaderns de la guerra

Capsa Audre Lorde
Diaris del càncer

Capsa Auerbach
Mimesis

Capsa Cixous
Íd. Yourcenar

Capsa Yourcenar
TOT

Capsa Woolf:
Tres guinees, Orlando,
Una cambra pròpia,
Com s'ha de llegir un llibre?
Diaris

Capsa altres

Però, Clara, de què vols escriure la teva novel·la?

Sobre què?

Mira, prou!

Capsa Chantal Maillard

Filosofia en los días críticos

Capsa Alejandra Pizarnik

Prosa completa

Poesía completa

Diarios

Capsa Lispector

Aigua viva

Capsa Pascal Quignard

Sobre lo anterior

Capsa Nina Berbérova

El subratllat és meu

Capsa Karen Blixen

TOT

—UNA MENA DE BARTLEBY—

Em retrobo amb i en Bartleby.
A vegades penso que potser soc jo.
Preferiria no fer-ho.
Plantar-se davant l'escriptura d'una novel·la per
no haver-la d'escriure;
I, finalment, desistir.
Quedar-se, potser per sempre, en el no.
Em tanco a casa, amb tot allò que vol dir disposar
d'un espai propi.
Tornar a les capsas.

La por a la tercera persona. Tuf d'antic.
Al relat. Ídem.
A la mediocritat.

Dia 42

T'has embriagat mai de literatura?²⁵⁰

§ § §

- **250** 🎵 Fes-ho amb «Bad Guy», interpretada pel Vitamin String Quartet.
En bucle i volum *up up up up...*

Era Woolf

Mireia Vidal-Conte

M'he despertat com d'una mort petita

Felícia FUSTER

el barret

la força empaita el vent

—espera'l més avall!

l'abric

viatger que al castell de Sissinghurst

no desfarà parany

amarat de pedres

que tremolen

Foto 64. Foto de
benvinguda, al castell
de Sissinghurst, residència
oficial d'Orlando.
(By Maribel Martínez)

el gest del just abans
començarà en tensió
no cau mentre l'agafa
el braç que filtra i pren
l'amor

com han anat fins al castell

sacsejats éssers retratadors

compulsius?

preses del vostre amor

dessecades ànimes dorments

de vida invencibles colors

com deïtats de blanques solituds

del vostre tan comprensible refinament

aquesta *flâneur*

ho acabarà descobrint

ressona el teu nom

Vita meva de l'aire un aire terminal
no hi ha arribat la turba
d'hivern
gran tristesa on recupera
glaçons blaus
del teu ingent
triomf literari

Foto 65. Interior d'una
de les torres del castell.

diu opcions i urpes
però la nova amant
no insisteix en la intel·ligència
dins les tendreses
d'aquest nou castell

Escriure, doncs, per escapar de la mort, però també per alliberar les paraules de la presó. De totes les presons. No escrivim sobre les coses, sinó sobre els seus noms, i així les coses, nosaltres, no ens morim.

Montserrat ROIG

ÍNDXS PARTICULARS

ÍNDX DE VIATGES WOOLFANS

Viatge a Hald	11-191
Viatge a l'Ouse i a Rodmell	236-244 i 274-275
Viatge a Cornualla	281-296

ÍNDX DE CORREUS ELECTRÒNICS

Margarita Aritzeta	66
Anna Ballbona	123
Margarita Ballester	361
Rosina Ballester	75
Maria Barbal	72
Núria Busquet	203
Rosa Font	257
Montserrat Rodés	127
Clara Frisachs	161, 413
Lluïsa Julià	163
Anna Montero	347
Marta Pera	376
Marina Porras	256
Gemma Peres	323
Lucia Pietrelli	352
Susanna Rafart	382
Silvie Rothkovic	344
Dolors Udina	374
Antònia Vicens	48
Olga Xirinacs	312

**DARRERA FRASE
O PARÀGRAF DEL LLIBRE**

**(LA D'ABANS DE MORIR
QUAN NOMÉS EM QUEDIN
DEU MINUTS)**

*La nuesa de l'habitació del davant de la senyora Pearce era del tot evident a les deu de la nit, quan un poderós llum d'oli estava encès al mig de la taula. La duresa de la llum queia sobre el jardí, tallava ben recta la gespa, il·luminava el cubell d'un nen i un àster porpra, i arribava fins a la tanca. La senyora Flanders havia deixat la labor sobre la taula. Hi havia el ram de joncs i la revista Strand, i arena a les botes dels nois al linòleum. Un mosquit volava, disparat de banda a banda, i va donar un cop al llum. El vent bufava raigs rectes de pluja, a través de la finestra, que brillaven platejats quan passaven pel llum. Hi havia un huracà al mar.*²⁵³
 Virginia WOOLF, *L'habitació d'en Jacob*²⁵⁴

- 253 ☰ Novo AMOR, «Repeat until death».
- 254 En tot cas, i com a darreres voluntats, demano des d'aquí la generositat d'algú que anés llegint l'*Orlando*, en anglès, a poder ser amb accent britànic, durant la vetlla (si s'escau) del meu cadàver, i també durant la crema. Cap música. (Clara, ho voldries fer tu?)

PRIMER ARXIU ADJUNT

↓ Era Woolf.doc

Projecte Assaig Barcino / Col. «Mirades»

A l'atenció d'Oriol Magrinyà

Era Woolf / *Les nostres Dalloway* (títol provisional)

Projecte:

Relat del meu viatge personal sobre els meus viatges a Anglaterra (Rodmell / Londres —Bloomsbury— / Sussex/ riu Ouse / castell de Sissinghurst —Vita S. West—): ruta a la recerca de la Virginia Woolf en la meua pròpia vida i en la meua pròpia literatura (*Orlando natural*, *Ouse*; traduccions: *L'habitació d'en Jacob*, *Orlando* i *Matar l'Àngel*). Tot plegat s'enllaça amb la construcció d'aquest mateix llibre en un *work in progress*: també és una crònica d'aquesta mateixa construcció del llibre que m'encarrega Barcino i de les pròpies reflexions al respecte.

Les cròniques d'aquest viatge o viatges (vitals i literaris) enllacen amb la meua recerca del rastre de la Woolf també en **diferents escriptors i/o crítiques catalanes vives**, que conec, i amb qui em trobo i, de manera cordial i fora de tot academicisme, parlem de la V. Woolf, de la seva

particular recepció i de la importància de la londinenca en la seva obra i en les seves respectives biografies.

Les notes que prenc de les nostres converses s'enllaçaran amb els escrits que he esmentat abans sobre Anglaterra: és un altre tipus de viatge... o no tant... El que elles m'expliquen es va barrejant amb el que jo vaig trobant-me a Anglaterra i el que conec i REconec de la V. Woolf.

Algunes d'aquestes escriptores i/o crítiques literàries poden ser:

Antònia Vicens

Margarita Ballester

Montserrat Rodés

Lluïsa Julià

Núria Busquet

Meri Torras

Maria Barbal

M. Àngels Cabré

Marta Pessarrodona

...

Forma: dietaris / crònica de viatges / fragmentació / poesia.

Es pot emmarcar en el tipus de llibres «escriptures del jo». (?)

CODA

Aquest llibre²⁵⁵ es va escriure fer durant els anys 2022 i 2023
(tot i que va ser gestat al llarg de molts anys,
de fet, durant vint-i-dos)
insistentment
reiteradament
en bucle i com a única obsessió
encara sense la intervenció de la IA i pensat, expressament,
molt i molt volgudament,
per ser llegit en format paper.

(Gràcies, Maribel Martínez Martínez,²⁵⁶
per ser-hi tant,
des del silenci del racó aquell, improvisat,
de la meva cambra pròpia.)

- **255** Dir-li a l'Oriol el punt final del format del llibre: obert a l'inrevés, o indicat d'alguna altra manera prou clara, el lector hauria de poder llegir el meu darrer llibre de poemes, inèdit. Empelt de l'Era Woolf.
- **256** ☰ Michele BRAVI, «Mantiene il bacio». «È l'amore che ci salva dalla ferita del mondo.»

MIRADES

VOLUMS PUBLICATS

1.

Mercè Ibarz. *Rodoreda, un mapa*

2.

Miquel de Palol. *Frase Variata*

3.

«La Lectora». *Projecte Carner*

4.

Antoni Llena. *Deu estius a Campins.*
El meu Antoni Tàpies

5.

Ferran Gadea i Gambús. *Joan Salvat-Papasseit.*
De cada ferida la sang d'un poema

6.

Mireia Vidal-Conte. *Era Woolf.*
Les nostres Dalloway

Virgina Woolf (1882-1941) és, indiscutiblement, una de les veus més importants i influents de tota la literatura del segle XX. La seva petja és tan potent que podem dir que la seva obra inaugura una veritable *Era Woolf*. Referent cabdal a per les generacions d'autors, i sobretot d'autores, posteriors, no només va canviar per sempre la manera de narrar, sinó també, de veure el món.

Però, quina és l'empremta de Woolf en la literatura catalana? I, més singularment, en les autores, dones, des dels anys seixanta del segle XX fins a les del dos mil?

A partir d'aquesta pregunta, Mireia Vidal-Conte, poeta multipremiada i una lúcida lectora i traductora de l'escriptora de Bloomsbury, emprèn un viatge físic i interior. Evoca les seves lectures. S'escriu i dialoga amb algunes de les escriptores, traductores i crítiques més importants del nostre país. Reflexiona i s'interroga a si mateixa i conclou que demanar-se per la influència de Woolf en la literatura catalana és com demanar-se per la presència del color blau a la Mediterrània.

Vidal-Conte ha creat una obra magna que, com un eco woolfià, desdibuixa la frontera entre els gèneres; transgredeix, quan cal, les normes i les estructures gramaticals que ens han imposat (els homes) des de fa segles i ens mostra les entranyes del mateix procés de creació. El llibre es clou amb un poemari que culmina i exemplifica què és i per què som en l'Era Woolf.

EDITORIAL BARCINO

FUNDACIÓ////CARULLA

